

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİMDALI

**ENTEĞRE RAPORLAMA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
RAPORLAMASI: KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mustafa ORUÇ

Danışman
Doç. Dr. Şükran GÜNGÖR TANÇ

Nevşehir
Haziran 2020

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Mustafa ORUÇ

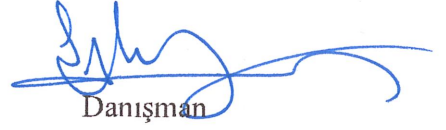

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

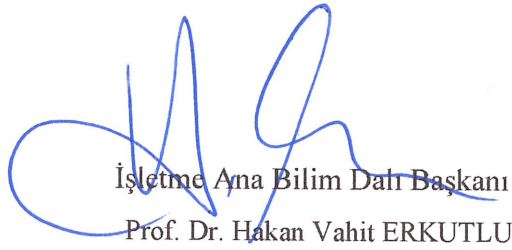
“Entegre Raporlama ve Sürdürülebilirlik Raporlaması: Karşılaştırmalı Analizi” adlı Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Mustafa ORUÇ

Danışman
Doç. Dr. Şükran GÜNGÖR TANÇ

İşletme Ana Bilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. Hakan Vahit ERKUTLU

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Şükran GÜNGÖR TANÇ danışmanlığında Mustafa ORUÇ tarafından hazırlanan “Entegre Raporlama ve Sürdürülebilirlik Raporlaması: Karşılaştırmalı Analizi” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

...../...../.....

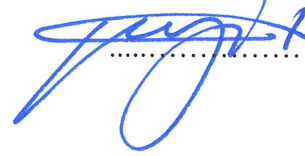
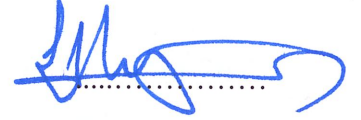
JÜRİ

Danışman :Doç. Dr. Şükran GÜNGÖR TANÇ

Üye :Doç. Dr. Ahmet TANÇ

Üye :Dr. Öğr. Üyesi Ahmet TERZİ

İMZA

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 29/06/2020 tarih ve 2020.25.405 sayılı

Kararı ile onaylanmıştır.

29/06/2020

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Vedat AKTEPE
Müdür

TEŞEKKÜR

'Entegre ve Sürdürülebilirlik Raporlaması: Karşılaştırmalı Olarak Analizi' adlı tezimin hazırlama sürecinde her zaman alakadarlığını ve desteğini esirgemeyen, yoğun iş temposuna rağmen sürekli olarak gerekli olan yönlendirmeleri yapan ve tezin bu aşamaya gelmesinde büyük katkısı olan çok değerli tez danışmanım Doç. Dr. Şükran GÜNGÖR TANÇ' a ve eşi Doç. Dr. Ahmet TANÇ' a sonsuz teşekkür ederim.

Lisans eğitimim boyunca bilgi ve birikimlerini benden esirgemeyen, daima bana yol gösteren değerli hocalarım Dr. Şerife GÖÇER' e ve Dr. Mehtap BULUT DENİZ' e bütün emeklerinden dolayı sonsuz teşekkür ederim.

Bu günlere kadar gelmeme vesile olan, hayatımın en önemli dönüm noktalarında yaşadığım sıkıntıları aşmama yardımcı olan, her zaman maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen başta, annem ve babam olmak üzere diğer tüm aile fertlerime sonsuz teşekkür ediyorum.

ENTEĞRE RAPORLAMA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI: KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Mustafa ORUÇ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2020
Danışman: Doç. Dr. Şükran GÜNGÖR TANÇ

ÖZET

Son yirmi yıl içinde yaşanan çevresel sorunlardan dolayı işletmelerin üretim yaparken çevreye ne kadar zarar verdiği, ne kadar sürdürülebilir olduğu, yatırımcıların merak ettiği konular haline gelmiştir. Yatırımcılar, yatırım kararı verirken bu gibi konularda işletmelerden bilgi talep etmeye başlamışlardır. Bu bağlamda işletmeler sürdürülebilirlik anlayışlarını, çevreyle olan ilişkilerini ilgili paydaşlara aktarabilecekleri raporlama sistemlerine ihtiyaç duymuşlardır. Bu ihtiyacın giderilebilmesi için işletmeler tarafından kurumsal sorumluluk raporları ile sürdürülebilirlik raporları, geleneksel finansal raporlamaya ek olarak hazırlanmaya başlanmıştır. Daha sonra sürdürülebilirlik raporlarına alternatif olarak ortaya çıkan ve işletme hakkında tüm bilgileri tek bir raporda, ilgili paydaşlara aktardığı düşünülen entegre raporlama kavramı ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda tez çalışmasının amacı, entegre ve sürdürülebilir raporlama sistemlerinin karşılaştırmasını yapmak, entegre raporlamanın üstlendiği rolleri ortaya koymak, entegre raporlamanın iş dünyasına sağlayacağı faydaları izah etmeye çalışmaktır. Tez çalışması kapsamında, Güney Afrika'da faaliyet gösteren 8 şirket ile Türkiye'de faaliyet gösteren 4 şirketin farklı yıl ve dönemlere ait entegre ve sürdürülebilirlik raporu incelenmiştir. Yapılan araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Tez çalışması sonucunda elde edilen temel bulgulara göre, entegre raporlamanın sürdürülebilirlik raporlarını kapsadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda her iki rapor kapsamında da işletmelerin sürdürülebilirlik anlayışları açıklanmaktadır. Ancak sürdürülebilirlik raporlarında işletmenin geçmişine ait bilgilere yer verilmekte iken entegre raporlamada elde edilen sürdürülebilirlik değerleri işletmenin geleceği ile ilişkilendirilerek açıklanmaktadır. Buna ek olarak entegre raporlamada işletmenin finansal performansı, zaman içinde nasıl değer oluşturmaya çalıştığı, risk ve fırsatları gibi yatırımcıların merak ettiği diğer konularda, bir bütün olarak ifade edilmektedir. Entegre raporlamanın bu gibi yönleriyle sürdürülebilirlik raporlarından farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca entegre raporlama, işletmelerin bütün bilgilerini tek bir raporda, ilgili bilgi kullanıcılarına aktarma görevini üstlendiğinden iş dünyasındaki yatırımcı-işletme ilişkilerini geliştirebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilirlik Raporlaması, Entegre Raporlama.

INTEGRATED REPORTING AND SUSTAINABILITY REPORTING: COMPARATIVE ANALYSIS

Mustafa ORUÇ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences
Department of Business Administration, Master Thesis, January 2020
Consultant: Doç. Dr. Şükran GÜNGÖR TANÇ

ABSTRACT

Due to the environmental problems experienced in the last twenty years, how much the businesses have harmed the environment while making production, how sustainable they have become the subjects that investors are curious about. Investors have begun to request information from businesses when making an investment decision. In this context, businesses need reporting systems, where they can convey their sustainability understanding and their relations with the environment to relevant stakeholders. In order to meet this need, corporate responsibility reports and sustainability reports have started to be prepared in addition to traditional financial reporting. The integrated reporting concept, which emerged as an alternative to sustainability reports and which is thought to transfer all information about the company to the relevant stakeholders, has emerged in a single report. Accordingly, the aim of the thesis study is to compare integrated and sustainable reporting systems, to reveal the roles taken by integrated reporting, and to explain the benefits of integrated reporting to the business world. In the thesis, 4 companies operating in Turkey with 8 companies operating in South Africa belong to different years and integrated sustainability report period were examined. Content analysis method was used in the research. According to the main findings obtained as a result of the thesis study, it has been concluded that integrated reporting covers sustainability reports. In this context, sustainability understandings of businesses are explained within the scope of both reports. However, while sustainability reports contain information about the company's history, sustainability values obtained in integrated reporting are explained in relation to the future of the company. In addition, in integrated reporting, the financial performance of the business, how it tries to create value over time, risks and opportunities are expressed as a whole, in other areas that investors are curious about. It is concluded that integrated reporting differs from sustainability reports in such aspects. In addition, it is concluded that integrated reporting can improve investor-business relations in the business world as it assumes the task of transferring all the information of the enterprises to the relevant information users in a single report.

Keywords: Sustainability, Sustainability Reporting, Integrated Reporting.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	ii
KABUL VE ONAY	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM **SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI**

1.1. Sürdürülebilirlik Kavramı ve Önemi	4
1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı	5
1.3. Sürdürülebilir Kalkınmanın Ölçütleri	6
1.4. Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilirlik Raporlaması.....	7
1.5. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Amacı ve Önemi	8
1.6. Kurumsal Sürdürülebilirlik Modelleri	9
1.6.1. Stead ve Stead Modeli.....	9
1.6.2. Shrivastava ve Hart Modeli.....	9
1.6.3. Callens ve Tyteca Modeli.....	10
1.7. Sürdürülebilirlik Raporlamasına İlişkin Raporlama İlkeleri.....	10
1.7.1. Küresel Raporlama Standardı	11
1.7.2. Sürdürülebilirlik Raporlarını Kılavuzlara Uygun Olarak Hazırlamak İçin Uygulanması Gereken Genel Standart Kriterler	11
1.7.3. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi.....	17
1.7.4. Uluslararası Standart Örgütü Standartları	18
1.7.5. Sürdürülebilir Muhasebe Standartları Kurulu.....	18

1.8. Sürdürülebilirlik Raporunun İçeriğinin Belirlenmesi	18
1.9. Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Hesap Verilebilirlik	20

İKİNCİ BÖLÜM

ENTEĞRE RAPORLAMA

2.1. Sürdürülebilirlik Raporlamasından Entegre Raporlamaya Geçiş	22
2.2. Entegre Raporlamanın Ortaya Çıkmasını Sağlayan Sebepler.....	23
2.3. Entegre Raporlamanın Tanımı	24
2.4. Entegre Raporlamanın Amacı ve Kapsamı	25
2.5. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi.....	26
2.5.1. Entegre Raporlamada Sermaye Öğeleri	27
2.5.2. Entegre Raporlamada Kılavuz İlkeler	28
2.5.3. Entegre Raporlama Sisteminde İçerik Öğeleri.....	29
2.5.4. Entegre Raporlamada Sistem Akışı	31
2.6. Entegre Raporlamanın Faydaları	33
2.6.1. Entegre Raporun Hazırlayanlar Açısından Faydaları	34
2.6.2. İlgili Diğer Tüm Paydaşlar Açısından Faydaları	36
2.7. Entegre Raporlamada Mevcut Durum	37
2.7.1. Dünya’da Entegre Raporlama	37
2.7.2. Türkiye’de Entegre Raporlama	38
2.8. Literatür Araştırması	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENTEĞRE RAPORLAMA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI: KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

3.1. Entegre ve Sürdürülebilirlik Raporlama Sistemlerinin Karşılaştırılması	42
3.2. Araştırmanın Amacı	45
3.3. Araştırmanın Önemi.....	45
3.4. Araştırmanın Problemi	45
3.5. Araştırmanın Kapsamı	46
3.6. Araştırmanın Yöntemi.....	48
3.6.1. İçerik Analizi.....	48

3.6.2. Nitel İçerik Analiz Yöntemleri.....	48
3.7. Araştırma Bulguları.....	49
Sonuç ve Öneriler.....	62
KAYNAKÇA.....	66
ÖZ GEÇMİŞ.....	77

KISALTMALAR LİSTESİ

- ERTA : Entegre Raporlama Türkiye Ağı
- EÇKS : En Az Çevre Kalitesi Standardı Yaklaşımı
- GRI : Global Reporting Initiative
- GSMH : Gayri Safi Milli Hâsıla
- ISO : Uluslararası Standart Örgütü
- IIRC : International Integrated Reporting Council
- OECD : Convention on the Organisation for Economic Coperation and
Development
- SASB : Sürdürülebilir Muhasebe Standartları Kurulu

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Gerekli Genel Standart Bildirimler.....	17
Tablo 3.1. Entegre, Sürdürülebilirlik ve Finansal Raporlama Sistemlerinin Teorik Olarak Karşılaştırılması.....	43
Tablo 3.2. Çalışmada Yer Alan Şirketler.....	46
Tablo 3.3. Borsa İstanbul Anonim Şirket Raporlarının Karşılaştırılması.....	49
Tablo 3.4. African Rainbow Minerals Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması.....	50
Tablo 3.5. Anglogold Ashanti Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması.....	51
Tablo 3.6. Clicks Group Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması.....	52
Tablo 3.7. Oceana Group Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması.....	53
Tablo 3.8. ÇİMSA Şirket Raporlarının Karşılaştırılması.....	54
Tablo 3.9. Nampak Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması.....	55
Tablo 3.10. Sasol Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması.....	56
Tablo 3.11. Imperial Holdings Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması.....	57
Tablo 3.12. Pick n Pay Stores Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması.....	58
Tablo 3.13. TSKB Şirket Raporlarının Karşılaştırılması.....	59
Tablo 3.14. Türkiye İş Bankası Raporlarının Karşılaştırılması.....	60

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Öncelikli Unsurların ve Çerçevelerin Belirlenmesi-Sürece Genel Bakış.....	20
Şekil 2.1: Entegre Raporlamada Akış Şeması.....	32

GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanlık birçok alanda kendini geliştirmiş ve yeni buluşlara imza atmıştır. Yeni buluşların hızla ortaya çıkması ve yaygın hale gelmesiyle toplum hayatı büyük ölçüde değişime uğramıştır. Şüphesiz insan hayatını önemli derecede değiştiren gelişmelerden biri de teknolojik gelişmelerdir. Teknolojik gelişmeler ile beraber insanlar arasındaki iletişim, farklı bir boyut kazanmıştır. Teknolojik gelişmelere ek olarak da internet kavramının ortaya çıkması ve kısa zamanda yaygın hale gelmesiyle beraber geçmişte mektup aracılığıyla birbirlerinden haberdar olan insanlar, artık saniyeler içinde birbirlerinden haberdar olmaya başlamışlardır. Bu bağlamda insanlar dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen hadiselerden haberdar olmaya başlamışlardır.

Yaşanan bu gelişmeler doğrultusunda daha bilinçli bir hale gelen insanların çevreye olan farkındalıkları artmıştır. Bu artan farkındalık insanlara, çevreyle olan ilişkilerini gözden geçirmesi gerektiğini ve gelecek nesillere daha güzel bir çevre bırakmanın çaresini arama yoluna koyulması gerektiğini hatırlatmıştır. Bu arama sonucunda dünyada sürdürülebilirlik kavramı ön plana çıkmış ve bütün bilim dallarının odak noktası haline gelmiştir.

Sürdürülebilirlik kavramı ‘Var olan doğal kaynak tüketiminin gelecek nesillerin ihtiyaçlarına yetecek kadarını etkilemeden kullanılması’ olarak tanımlanabilir. Literatürde sürdürülebilirlik üzerine yapılan ziyadesiyle çalışma mevcuttur. Bu nedenle literatürde sürdürülebilirlik kavramıyla ilgili birçok farklı tanımlarla karşılaşılabilir.

Sürdürülebilirliğe verilen önemin artmasıyla beraber yatırımcılar, yatırım yapacakları şirketin, ne ölçüde sürdürülebilir olduğunu veya ne kadar sürdürülebilirliğe önem verdiğini merak etmeye başlamış ve çevresine en az zarar veren, başka bir deyişle çevresiyle en fazla dost olan şirketlere yatırım yapmaya başlamışlardır. Ayrıca yatırımcılar geçmişte iş dünyasında yaşanan bazı hileli olaylardan ötürü korkak davranmakta ve çok ciddi güven problemi yaşamışlardır. Bu nedenle yatırımcılar sadece şirketlerin finansal durumunu yansıtan geleneksel raporları incelemekle yetinmeyip bunun yanında şirketlerin sürdürülebilirliğine, risk ve fırsatlarına, gelecek planlarına ilişkin bilgilerini de incelemeye başlamışlardır.

Daha sonra iş dünyasında yaşanan güven problemini çözebilmek için şirketler kendilerini daha şeffaf hale getirmenin yollarını aramaya koyulmuşlardır. Bu arayış sonunda şirketler çevresel, sosyal ve ekonomik konular hakkındaki sürdürülebilirlik anlayışlarını rahat bir şekilde ifade ettikleri sürdürülebilirlik raporlarını hazırlamaya başlamışlardır. Çok kısa bir zaman içinde sürdürülebilirlik raporlaması şirketler tarafından kullanılan çok yaygın bir raporlama sistemi haline gelmiştir.

Sürdürülebilirlik raporu, bir şirketin çevresel, ekonomik ve sosyal konularını içermektedir. Sürdürülebilirlik raporunun tarihçesine bakıldığında son 20 yıl içinde ortaya çıktığı ve yaygınlaştığı görülmektedir (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 16). Daha sonra ideal bir sürdürülebilirlik raporunda yer alması gereken konuların neler olması gerektiği, Global Reporting Initiative (GRI) tarafından yayınlanan G4 kılavuzunda ifade edilmiştir.

Yatırımcıların talep ettiği bilgi ihtiyacını karşılayabilmek için şirketler, geleneksel finansal raporlamaya ek olarak, sürdürülebilirlik raporunu hazırlamaya devam ederken sürdürülebilirlik raporlarının, şirketin finansal raporlarından ayrı bir şekilde hazırlandığını ve şirketin finansalları ile ilişkilendirilemediğini, dolayısıyla bu durumun bilgi kirliliğine yol açtığını fark etmişlerdir. Bu doğrultuda bilgi kirliliği problemi doğmuş ve bu problemi çözebilmek için daha bütüncül bir raporlama sistemine ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacı karşılanabilecek farklı bir raporlama sistemi arayışı içine girilmiş, bu arayışın sonunda entegre raporlama kavramı ortaya çıkmıştır.

Gelecekte şirketler tarafından çok yaygın olarak kullanılacağı düşünülen entegre raporlama kavramı son on yıl içinde ortaya çıkmıştır. Entegre raporlama ile bir şirketin finansal olan bilgileri ile finansal olmayan bilgileri (Başta sürdürülebilirlik olmak üzere, değer oluşturma süreci, gelecek ile ilgili planlar v.b.) bir bütün olarak ilgili bilgi kullanıcılarına aktarıldığı düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın sorunsal kurumsal sürdürülebilirliğin ifade edilmesinde her iki raporlamanın benzer ve farklı konularının neler olduğudur.

Bu tez çalışmasının motivasyonu, entegre raporlamanın, bir işletmenin ihtiyaç duyacağı tüm raporlama sistemlerini kapsadığını ortaya koymaya çalışmaktır. Çalışmada, entegre raporlamanın iş dünyasındaki rolü ortaya koyulmaya çalışıldığından, entegre raporlama hazırlamak isteyen kurum veya kuruluşlar için önem arz ettiği düşünülmektedir.

Tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, sürdürülebilirlik kavramı, kurumsal sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirlik raporlaması gibi konular açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, entegre raporlamanın tanımı ve amacı, faydaları, içerik öğeleri ve Dünya’da ve Türkiye’deki mevcut durumu hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Tez çalışmasının son bölümünde ise içerik analizi yöntemi kullanılarak, Güney Afrika’da faaliyet gösteren 8 şirket ile Türkiye’de faaliyet gösteren 4 şirketin farklı yıl ve dönemlere ait entegre ve sürdürülebilirlik raporları karşılaştırılmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre her iki raporlama sisteminin de kurumsal sürdürülebilirliği ifade ettiği ancak entegre raporlamanın bazı yönleriyle sürdürülebilirlik raporlamasından farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir bulguya göre, entegre raporlamada finansal ve finansal olmayan bilgilere ve bu bilgiler arasındaki ilişkilere yer verildiğinden, şirket hakkında merak edilen birçok bilgiyi tek bir raporda sunma imkanı verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

Bu tez çalışmasının birinci bölümünde son zamanlarda işletmelerin son derece önem verdiği sürdürülebilirlik kavramı ve bu sürdürülebilirlik kavramının raporlanması ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

1.1. Sürdürülebilirlik Kavramı ve Önemi

18. Yüzyılda yaşanan sanayi devrimi insanların hayatı önemli ölçüde değiştirmiştir. Tarımsal faaliyetler yerini sanayi faaliyetlerine, makine üretimine bırakmıştır. Bu denli yaşanan gelişmeler insanların yaşayış tarzlarını, isteklerini, ihtiyaçlarını değiştirmiştir. Dünyadaki insan nüfusunun artmasıyla beraber tüketim hızla artmıştır. Bu durum sahip olunan doğal kaynakların aşırı bir şekilde tüketilmesine ve tahrip edilmesine yol açmıştır. Oluşan bu tahribatın farkına varılması ve kıt olan kaynakların tükenme riskine karşı önlemler alınabilmesi için yetkililer uluslararası platformda görüşmeler yapmaya başlamışlardır (Kavlakoğlu, 2018: 37).

Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu'na (1987) göre sürdürülebilirlik, insanların, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek hammaddeye zarar vermeden bugünkü ihtiyaçlarını karşılamasıdır. Sürdürülebilirlik kavramı 20. yüzyılın sonlarına ortaya çıkmış ve giderek tüm dünyadaki politikacılar tarafından yaygın olarak kullanılan bir kavram haline gelmiştir (Soubbotina, 2000: 9). Sürdürülebilirlik ve iktisat kelimelerinin anlamları birbirleriyle örtüşmektedir. İktisat doğal kaynakların doğru olarak kullanılması iken, sürdürülebilirlik kavramı ise doğal çevreye zarar vermeden veya mümkün olduğu kadar az zarar vererek üretimi gerçekleştirme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir başka tanıma göre sürdürülebilirlik, ekosistemlerin veya herhangi bir sistemin kesintisiz olarak, çürümeden, aşırı kullanımla beraber tükenmeden devamlı hale getirilmesidir. Latince kelime olan 'subtenir' kelimesinden gelmekte olan sürdürülebilirlik, birçok değere sahip olan doğal çevreye, daha az zarar verebilmek için, kullanılan enerjinin, kaynakların ve atıkların daha verimli olarak kullanılmasıdır (Muscoe, 1995: 30).

Ruckelshaus' e (1989) göre sürdürülebilirlik, insanlar tarafından yapılan işlerin hem ekonomik büyüme ve kalkınma çerçevesinde, hem de en geniş anlamda ekoloji tarafından belirlenen sınırlar içerisinde gerçekleşmesidir. Sürdürülebilirlik, insanların yaşam kalitelerini düşürmek demek değildir, sadece düşünce tarzlarını değiştirmektir. Bu değişimin özü de, tüketen bir toplum yerine üreten bir toplum olmanın yanı sıra, evrensel açıdan dayanışma içinde olan ve toplumsal sorumluluklarını bilen bir toplum olmaktır (Özmehmet, 2008: 3). Kalkınmacı bir bakış açısıyla sürdürülebilirlik kontrolü elden bırakmadan sürekliliğinin sağlanmasıdır (Gazibey ve diğ., 2014: 514).

Sürdürülebilirlik ilk başlarda çevreye karşı duyarlılık olarak görülse de daha sonra 'Triple Bottom Line' kavramı olarak bilinen ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik kavramlarına yerini bırakmıştır. Bu bağlamda, literatürde birçok farklı sürdürülebilirlik tanımı olsa da, yapılan tanımlar incelendiğinde sürdürülebilirlik kavramının, ekonomi, çevre ve toplum olmak üzere üç temel yapı üzerine inşa edildiği görülmektedir.

Kıt olan doğal kaynakların giderek azalması insan neslini tehdit etmektedir. İşletmelerin üretim yapabilmesi için gerekli olan emek ve hammaddenin devamlı olarak temin edilmesi sürdürülebilirliğin sağlanması durumunda gerçekleşeceğinden bu durum sürdürülebilirliği önemli hale getirmektedir.

1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı

Sürdürülebilirlik kavramı ile sürdürülebilir kalkınma kavramı çoğu zaman eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı çok daha geniş kapsamlı olmakla beraber sürdürülebilir kalkınma kavramı daha çok ekonomi, çevre ile ilgilidir.

Shrivastana (1995)' e göre sürdürülebilir kalkınma, geçmişte ekolojik olarak yaşanmış olan yıkıcı sanayileşmeye bir nevi cevaptır (Shrivastava, Hart, 1995: 154). O'Riordan (1988)' e göre sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin ihtiyaçlarına cevap verecek politik ve etik eylemler bütünüdür (Gürlük, 2010: 88). Sürdürülebilir kalkınma ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınma olarak üç kısma ayrılabilir. Ekonomik kalkınma, doğal kaynakların kıt olması nedeniyle doğal kaynakları kullanırken duyarlı davranılması sonucunda sürdürülebilirliği gerçekleştirebilir.

Sosyal kalkınma, gerçek ihtiyacını bilen bilinçli bir tüketim toplumuyla gerçekleşebilir. Çevresel kalkınma ise mümkün olduğu kadar çevreye daha az zarar vermeye çalışmakla gerçekleşebilir (Yavuz, 2010: 65).

Bütün canlıların yaşamlarını bir şekilde tehdit eden faktörleri belirleyerek çevreyi ve beşeri varlıkları korumayı ve doğal kaynakları en verimli bir şekilde kullanılmasını amaçlayan uzun dönemli kalkınma modeline 'sürdürülebilir kalkınma' denir (Tıraş, 2012: 58).

Sosyal, çevresel ve ekonomik faktörler birbirleriyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle, sürdürülebilirlik kalkınmanın tam anlamıyla başarılı bir şekilde gerçekleşebilmesi sosyal, çevresel ve ekonomik faktörlere bağlıdır.

1.3. Sürdürülebilir Kalkınmanın Ölçütleri

Sürdürülebilir kalkınma için uygulanacak uygun stratejilerin hazırlanıp geliştirilmesi çok önemli bir konudur. Ayrıca önemli olan diğer bir konu bu stratejilerin gerçek anlamda gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin tespit edilmesidir. Sürdürülebilir kalkınmanın ne ölçüde gerçekleştirildiğinin belirlenmesi hem o ülke için hem de o ülkede yatırım yapmayı düşünen diğer tüm ülkeler için önemlidir.

Sürdürülebilir kalkınmanın test edilmesine ilişkin dört temel yaklaşımdan bahsedilebilir (Gürlük, 2010: 89):

- **Yeşil Muhasebe Yaklaşımı:** Bir ülkenin gayri safi milli hasıla (GSMH) hesaplarında çevresel mal ve hizmetlerinin değerinin dikkate alınmasıyla sürdürülebilir kalkınmanın ne derece gerçekleştiğini belirlemeye çalışan yöntemdir.
- **Pearce-Atkinson Hesaplanması:** İnsanların oluşturmuş olduğu sermaye varlıklarına ve çevresel mallara bağlı bir yaklaşımdır. Buna göre, bir ülkede, insanların yapmış olduğu ve doğal sermayesi olan mallarını yıprattıkları kadar tasarruf gerçekleştirip gerçekleştirmediğine bakarak sürdürülebilir kalkınmanın ne ölçüde gerçekleştiğini belirlemeye çalışan yaklaşımdır.

- **En Az Çevre Kalitesi Standardı Yaklaşımı (EÇKS):** Bir ülkenin sahip olduğu doğal sermayede oluşan yıpranmaları, belirli bir seviyeye kadar kabul ederek sürdürülebilir kalkınmanın ne derecede gerçekleştirildiğini belirlemeye çalışan yöntemdir.
- **Çevresel Performans Endeksi:** Bu endeks oluşturulurken halk sağlığının ve ekosistemlerin yaşatılabilirliği amaçlanmıştır. Bu endeks hesaplanırken belirli çevre göstergeleri kullanılmaktadır. Bu endeks sonucuna göre de sürdürülebilir kalkınma ile ilgili yorumlar yapılmaktadır.

Yukarıda ifade edilen test etme yaklaşımları sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda ilgili bilgi kullanıcılarına yol gösteren ölçütlerden bazıları olmasına karşın en sağlıklı sonuçlar veren ölçütlerdir.

1.4. Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilirlik Raporlaması

Geçmişte yaşanan teknolojik gelişmeler, insanlara birçok işlemlerini saniyeler içinde yapma fırsatı sağlamasından dolayı, bu gelişmeler insan hayatını önemli derecede rahatlatmıştır. Yine aynı şekilde, teknolojiyi aktif olarak kullanmaya başlayan insanlar, saniyeler içinde birden fazla bilgiye ulaşma fırsatı yakalamıştır. Bu durum ise iletişim çağını başlatmıştır.

Bazı alanlarda yaşanan değişimler ve gelişmeler, dünyanın her tarafına, iletişim çağından dolayı, hızlı bir şekilde yayılma fırsatı bulmuştur. Bu yayılan bilgiler insanların bilgi düzeylerini ve farkındalığını artırmıştır. İnsanların bilgi düzeylerinin artması yapacakları tercihleri önemli ölçüde değiştirmiştir. Yatırım yapmak isteyen yatırımcılar, yatırım yapacakları şirketlerin sadece finansal değerlerine bakmakla kalmayıp sosyal ve çevresel değerlerine bakarak da karar vermeye başlamışlardır.

İnsanların bilgi düzeylerindeki yaşanan bu denli değişim, şirketleri sadece çevreci bir anlayışa sahip olmaya sürüklemekle kalmamış, ayrıca sosyal ve çevresel bilgilerini ilgili paydaşlara aktarabilmek için uygun bir raporlama sistemine geçmelerini gerektirmiştir. Bu gereklilik ilk olarak kurumsal sürdürülebilirliğin daha sonra sürdürülebilirlik raporlamasının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kurumsal sürdürülebilirlik, genel bir ifadeyle bir kuruluşun ekonomik ve sosyal etkilerine uzun

vadeli odaklanıp gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilme kabiliyetinden ödün vermeden şu anki insanların ihtiyaçlarını karşılama kabiliyeti olarak adlandırılmaktadır. GRI (2011)'e göre ise sürdürülebilirlik raporlaması 'Sürdürülebilir kalkınma hedefine yönelik kurumsal performansın ilgili paydaşlara açıklanarak hesap verme pratiği olarak tanımlanmaktadır' ayrıca bir şirket tarafından sürdürülebilirlik raporunun benimsenmesi o şirketin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik çabalar içinde olduğunu ve başarılı bir girişim sağladığını göstermektedir (Clayton, Rogerson ve Rampedi: 2015: 8).

Yatırımcıların işletmelerden finansal bilgilerin yanında sosyal, ekonomik ve çevresel bilgileri de talep etmeye başlamaları ile birlikte 'üç boyutlu raporlama modeli' ortaya çıkmış ve anlam bulmuştur (Yanık, Türker, 2012: 298).

Sürdürülebilirlik raporlarında ifade edilen bilgiler ilgili kuruluşun finansal bilgileriyle bağlantılı olarak sunulmadığından kuruluşların, sürdürülebilir sorunları ile temel stratejileri arasında bağlantı kuramamasına neden olmaktadır (Clayton, Rogerson ve Rampedi: 2015: 8).

1.5. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Amacı ve Önemi

Sürdürülebilirlik raporu işletmeleri daha şeffaf hale getirerek, paydaşlar arasındaki güvensizliği ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. GRI tarafından yayınlanan kılavuza göre sürdürülebilirlik raporunun başlıca amaçları şunlardır (GRI, G4: 3):

- İşletmelerin sürdürülebilirlik performansını bazı standartlar çerçevesinde değerlendirilmesini sağlamak,
- İşletmelerin faaliyetlerini daha sürdürülebilir hale getirebilmek,
- İşletmelerin faaliyetlerini sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan değerlendirerek işletmeleri daha şeffaf hale getirebilmek.

Yukarıda maddeler halinde belirtildiği gibi sürdürülebilirlik raporu, işletmeler ve yatırımcılar arasındaki iletişimi geliştirmektedir.

Sürdürülebilirlik raporlaması, kurumlara finansman sağlanmasında kolaylık, çalışan memnuniyeti, kurumsal itibar, etkin risk yönetimi, yenilikçilik ve inovasyona dayalı büyüme sağladığı için önem arz etmektedir (Aras, Sarıoğlu: 2015: 24).

1.6. Kurumsal Sürdürülebilirlik Modelleri

Bir kurumun sürdürülebilir bir anlayışa sahip olabilmesi için uygulaması gereken bazı sürdürülebilirlik modelleri bulunmaktadır. Kurumların yapısına göre farklılık gösteren çok fazla model bulunmaktadır. Bu modeller sürdürülebilirliği farklı bakış açılarıyla değerlendirmişlerdir. Bu modellerden bazıları çalışma kapsamında açıklanmak istenmektedir.

1.6.1. Stead ve Stead Modeli

İşletmelere uzun vadede sürdürülebilirliği kazandıran bu modele göre işletmenin önemli öğelerinden biriside sürdürülebilir kalkınmadır. Ayrıca bu model anlayışına göre, işletmelerin toplumun bir parçası olarak görülmesi ve işletmelerin sürekliliklerini devam ettirebilmeleri için bir takım kurallara uyması gerektiği öngörülmektedir (Taşdemir, 2017: 12).

Stead ve stead (1994)'e göre sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için ekonomik, yönetim ve bilimsel değişim gereklidir. Ayrıca, işletmelerde yönetim anlayışının yenilikçi ve sürekli öğrenmeye açık olmasının gerektiği ve sadece kâr odaklı düşünülmemesi gerektiği belirtilmektedir (Duran, 2018: 62).

1.6.2. Shrivastava ve Hart Modeli

İşletmeler karşılaştıkları sorunlara neden olan gerçek sorunları ortaya çıkarmalı ve o sorunlara daha geniş bir öngörüyle bakıp uzun vadede çözmeye çalışmalıdırlar. Bu modele göre işletme sorunlarına kalıcı ve sürekli olan bir çözüm yolu bulmak çok önemlidir (Duran, 2018: 63). Ayrıca, Shrivastava ve Hart Modeline göre işletmelerin misyon ve vizyonu olabildiğince şeffaf olmalı ve işletmelerin tüm çalışanları tarafından benimsenmiş olması gerekmektedir (Taşdemir, 2017: 13).

1.6.3. Callens ve Tyteca Modeli

Callens ve Tyteca modelinde sürdürülebilirlik üç bölümde ölçülmeye çalışılmaktadır. Birinci seviyede üretim süreci, ikinci seviyede fabrika, üçüncü seviyede şehir ve ülke kavramları araştırılmaktadır. Bu model sürdürülebilirliğin geniş bir kavram olduğunu ve bu boyutlar çerçevesinde incelenmesi gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca bu modelde hazırlanmış olan ekonomik, sosyal ve çevresel göstergelere göre sürdürülebilirlik değerlendirilmelidir (Welford, Young, Ytterhus, 1998: 47).

1.7. Sürdürülebilirlik Raporlamasına İlişkin Raporlama İlkeleri

Sürdürülebilirlik kavramının hızlı bir şekilde önem kazanması, başta üretim sektörü olmak üzere diğer sektörlerde faaliyet gösteren bütün şirketlerin sürdürülebilirlik kavramına bütün departmanlarıyla odaklanmasını gerektirdiğinden işletmenin tüm departmanlarında büyük değişime gidilmiştir. Şüphesiz bu değişimlerin yaşandığı departmanlardan biri de muhasebe ve finans departmanıdır. İşletmelerin sahip olduğu finansal varlıklarının dış dünyasına düzgün bir şekilde raporlanması ile ilgilenen muhasebe çalışanlarına, ayrıca işletmelerinin ne derece sürdürülebilir bir anlayışa sahip olduğunu ilgili paydaşlara aktarma görevi de düşmektedir. Üstlenilen bu görev doğrultusunda muhasebe çalışanları sürdürülebilirlik raporlarını standartlara uygun ve açık bir şekilde hazırlamaya başlamışlardır.

Sürdürülebilirlik raporunun en iyi bir şekilde hazırlanabilmesi için birçok girişim tarafından standartlar hazırlanmıştır. Bu standartların bazıları; Küresel Raporlama Girişimi (GRI) standardı, Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi standardı, SA 8000 standardı, FLA İş yeri Kodu standardı, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) standardı, Sürdürülebilir Muhasebe Standartları Kurulu (SASB) standardı, ISO14001 Sertifikasyonu standardı' dır.

Bu standartlar ilk bakışta birbirlerinden farklı olarak görülse de esas olarak amaçları ilgili paydaşlara yardımcı olmaktır. Rasche (2009)'a göre bu standartların hepsi aynı şeylerden bahseder, örneğin GRI bir raporlama çerçevesi sunarken SA 8000 bir sertifikalandırma standartları olarak karşımıza çıktığını ifade eder (Gümrah, 2018: 32).

1.7.1. Küresel Raporlama Standardı

Küresel Raporlama Standardı, ilgili bütün kurum ve kuruluşlara bazı önemli sürdürülebilirlik konularında rehberlik etmeğe çalışan uluslararası bağımsız bir kuruluştur. GRI, işlemlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini değerlendirerek, sürdürülebilirlik raporu hazırlamaya başlayan başlıca kuruluşlardan bir tanesidir (www.griraporlama.com).

Sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılabilir olabilmesi için uluslararası geçerliliğe sahip bildirimler ve ölçütler sunulmalıdır. Bu bağlamda; GRI tarafından sürdürülebilirlik raporlaması kılavuzları (G4) hazırlanmıştır. Hazırlanan bu kılavuz, etkili bir şekilde sürdürülebilirlik raporunun hazırlama yolunda en iyi rehberliği yapabilmesi için sürekli olarak GRI tarafından gözden geçirilmektedir. GRI tarafından hazırlanan G4 ise en son güncelleme olarak karşımıza çıkmaktadır. G4'ün hazırlanmasındaki temel amaç, kurumsal raporlayıcılara sürdürülebilirlik hakkında değerli bilgiler paylaşarak daha etkin ve anlamlı raporlar hazırlanmasına yardımcı olmaktır (GRI, 2014: 3).

1.7.2. Sürdürülebilirlik Raporlarını Kılavuzlara Uygun Olarak Hazırlamak İçin Uyulması Gereken Genel Standart Kriterler

GRI tarafından hazırlanan G4 sürdürülebilirlik raporlama kılavuzlarına uyumlu bir sürdürülebilirlik raporlaması hazırlayabilmek için iki seçenek bulunmaktadır. Bunlar: Temel ve Kapsamlı seçeneğidir. Her iki seçeneğinde ilk amacı; öncelikli olan unsurların tanımlanmasıdır. Bu unsurlar kuruluşların ekonomik, çevresel ve sosyal göstergelerinden oluşmaktadır. Temel seçeneğinde bir sürdürülebilirlik raporunda olmazsa olmaz bileşenlerin ne olduğu ifade edilmektedir. Kapsamlı seçeneğinde ise kuruluşun stratejisi ve analizi konuları hakkındaki bilgiler temel seçeneğindeki bileşenlere ek olarak ifade edilmektedir (GRI, 2014: 11).

Her iki seçenek içinde gerekli standart bildirimler mevcuttur. Her bir seçenek için gerekli olan standart bildirimlerinin hangileri olduğu ifade edilmeden önce her bir standart bildiriminin ne olduğu ifade edilmek istenmektedir. Standart bildirimler yedi kısma ayrılmaktadır. Standart Bildirimler şu şekildedir:

GENEL STANDART BİLDİRİMLER

Strateji ve Analiz

Açıklama

- G4-1 Kuruluşun üst düzeyinde yer alan karar merciinin sürdürülebilirlik hakkındaki düşüncesini ifade eder
- G4-2 Kuruluşun sahip olduğu risk ve fırsatları içeren kilit konuların ifade edilmesidir.

Kurumsal Profil

- G4-3 Kuruluş isminin ne olduğunun bildirilmesidir.
- G4-4 Kurumun sahip olduğu marka ve ürünlerin bildirilmesidir.
- G4-5 Genel merkezin bulunduğu ilin bildirilmesidir.
- G4-6 İşletmenin faaliyet gösterdiği ülke sayısının ve raporun yayınlanacağı ülkenin bildirilmesidir.
- G4-7 Mülkiyet yapısının niteliğinin ifade edilmesidir.
- G4-8 Hizmet verilen pazarların coğrafi dağılımlarının belirtilmesidir.
- G4-9 Toplam çalışan sayısı gibi birden fazla etmenler dâhil olmak üzere işletme ölçeğinin ifade edilmesidir.
- G4-10 Bu standart kapsamında birçok faktör vardır. Bunlardan birisi toplam işgücünün bölge ve cinsiyete göre dağılımının bildirilmesidir.
- G4-11 İşletmelerin varsa toplu iş sözleşmesi kapsamında çalıştırdığı çalışan sayısının yüzde olarak ifade edilmesidir.
- G4-12 İşletmenin tedarik zincirinin detaylı olarak açıklanmasıdır.
- G4-13 İşletmenin boyutu, yapısı, mülkiyeti ile ilgili raporlama sürecinde meydana gelen değişikliklerin belirtilmesidir.

Kuruluş Dışı

İnisiyatiflere

Karşı Taahhütler

- G4-14 İşletmenin ihtiyatlılık ilkesinin detaylı bir şekilde açıklanmasıdır.

- G4-15 İşletmenin imzaladığı sözleşmeler dışında diğer ilgilendiği ekonomik ve sosyal sözleşmelerinin bir liste şeklinde sunulmasıdır.
- G4-16 İşletmenin hangi gruplara üye olduğunun ve hangi kurumlar tarafından desteklendiğinin ifade edilmesidir.
- G4-17 İşletmenin bilançolarının hesaplanmasında dikkate alınan şirketlerin ve dikkate alınmayarak kapsam dışında bırakılan şirketlerin listeler halinde sunulmasıdır.
- G4-18 Rapor içeriğinin tanımlanmasına yönelik sürecin ve rapor içeriğinin belirlenmesinde dikkate alınan raporlama ilkelerinin ne derece uygulandığının açıklanmasıdır.
- G4-19 Rapor içeriğinin belirlenmesinde öncelik tanınan bütün unsurların ifade edilmesidir.
- G4-20 İşletmenin içindeki unsur çerçevesinin birkaç faktörle ifade edilmesidir.
- G4-21 İşletmenin dışındaki unsur çerçevesini birkaç faktörle ifade edilmesidir.
- G4-22 Önceki dönemlerde ifade edilen bilgilerin yeniden düzenlenmesi, işletme hakkında hazırlanan beyanların neden düzeltilme aldığı açıklanmasıdır.
- G4-23 Önceki raporlama dönemlerinde kapsam ve unsur çerçevelerindeki belirgin olan değişikliklerin açıklanmasıdır.

Paydaş Katılımı

- G4-24 İşletmenin çevresindeki ilgili paydaş grupların açıklanmasıdır.
- G4-25 İlişki kurulacak paydaş gruplarının seçim esasının belirtilmesidir.
- G4-26 Kuruluşun ilgili paydaşlarıyla olan temas sıklığının ifade edilmesidir.
- G4-27 Kuruluşun kilit konularını ve kaygılarını ortaya koyan ilgili paydaş gruplarının açıklanmasıdır.

Rapor Profili

- G4-28 Sunulan raporların raporlama döneminin ifade edilmesidir.

- G4-29 Varsa bir önceki yayınlanan rapor tarihinin belirtilmesidir.
- G4-30 Raporlama sıklığının ifade edilmesidir.
- G4-31 Raporlarla ilgili sorulacak muhtemel soruların açıklığa kavuşturulabilmesi için iletişim bilgilerinin ifade edilmesidir.

**GRI İçerik
İndeksi**

Kuruluşun uyumluluk seçeneğinin ne olduğunu belirtilmesidir.
Tercih edilen seçeneğe ilişkin GRI içerik İndeksini bildiriniz.

- G4-32 Rapor dış denetimden geçmiş ise dış denetim raporunu belirtilmesidir.

Güvence

- G4-33 Kuruluşun denetim politikasının açıklanmasıdır. Yapılan her türlü denetim kapsamının ifade edilmesidir. Kuruluş ve güvence arasındaki ilişkinin bildirilmesidir.
- G4-34 Kuruluşun sahip olduğu yönetim sistem yapısının bildirilmesidir. Ekonomik ve sosyal konularda karar verme yetkisine sahip bütün kuruluşun organizasyonlarının açıklanmasıdır.
- G4-35 Kuruluşun en üst düzey yöneticilerinin arasındaki yetki devri sürecinin ifade edilmesidir.
- G4-36 Kuruluşun; ekonomik ve sosyal konularla ilgili bir karar mevkiinin olup olmadığının belirtilmesidir.
- G4-37 Ekonomik ve sosyal konularla ilgili karar verme mevkiinde bulunan kişiler ile yöneticiler arasındaki iletişimin belirtilmesidir.
- G4-38 Bağımsızlık, icrada görevli olma vb. komite bileşimlerinin ifade edilmesidir.
- G4-39 Kuruluşun yönetim organında bulunan başkanın icra müdürü olup olmadığının açıklanmasıdır.
- G4-40 En yüksek yönetim organ başkanı seçimlerinde kullanılan seçim kriterlerinin belirtilmesidir.

G4-41 Menfaat çatışmalarından nasıl kaçınıldığı ve bu sürecin nasıl yönetildiğinin ifade edilmesidir.

**En Yüksek
Yönetişim**

**Organının Amaç,
Değer ve Strateji
Belirlemedeki**

Rolü

G4-42 Kurumun üst düzey yöneticilerinin kurumun değerleri üzerindeki rolünün ne olduğunun açıklanmasıdır.

G4-43 Kurumdaki üst düzey yöneticilerinin bilgi düzeylerini ve bu bilgiyi nasıl geliştirmeye çalıştıklarının belirtilmesidir.

G4-44 Kurumdaki üst düzey yöneticilerinin yönetim performansının değerlendirilmesidir.

**En Yük. Yönet.
Organının Risk
Yönetimindeki
Rolü**

G4-45 Kurumdaki üst düzey yöneticilerinin kurumun risklerini ve fırsatlarını belirlemede ve yönetmedeki rolünün açıklanmasıdır.

G4-46 Kurumdaki üst düzey yöneticilerinin kurumun risk yönetimi sürecindeki etkinliğinin açıklanmasıdır.

G4-47 Kurumdaki üst düzey yöneticilerinin kurum risk ve fırsatlarını inceleme sıklığının ifade edilmesidir.

**En Yük. Yönet.
Organının
Sürdürülebilirlik
Rapor. Rolü**

G4-48 Kurumun sürdürülebilirlik raporunun hazırlanmasında önemli rol oynayan bütün unsurların ve komitenin belirtilmesidir.

- G4-49 Kurumdaki kritik konuların üst düzey yöneticilere ulaştırılmasındaki sürecin ifade edilmesidir.
- G4-50 Üst düzey yöneticilerine iletilen kritik konuların sayısı ve niteliği hakkında açıklamanın yapılmasıdır.
- G4-51 Üst düzey yöneticilerine ilişkin ücret politikalarının detaylı bir şekilde ifade edilmesidir.
- G4-52 Ücretin belirlenmesinde dikkate alınan faktörler hakkında bilgilendirmenin yapılmasıdır.
- G4-53 Ücretlendirme politikasında ilgili paydaş görüşlerinin ve isteklerinin dikkate alınıp alınmadığının ifade edilmesidir.
- G4-54 En yüksek maaş alan çalışana yapılan yıllık ücret artışı ile en düşük maaş alan çalışanın yıllık ücret artışının oranlanmasıdır.
- G4-55 Ülke bazında En yüksek maaş alan çalışana yapılan yıllık ücret artışı ile en düşük maaş alan çalışanın yıllık ücret artışının oranlanmasıdır.
- G4-56 Kuruluşun benimsediği etik kurallar bütününün ilgili paydaşlara aktarılmasıdır.
- G4-57 Etik kuralların belirlenmesinde dikkate alınan dâhili ve harici mekanizmaların belirtilmesidir.
- G4-58 Etik olmayan ve yasadışı davranışların belirlenmesinde etkili olan dâhili ve harici mekanizmaların belirtilmesidir.

Kaynak: (GRI,G4: 24-42)

GRI Sürdürülebilirlik raporlaması kılavuzlarında belirtilen standart bildirimler yukarıda olduğu gibidir. Aşağıda bir sürdürülebilirlik raporunun standartlara uyumlu olabilmesi için gerekli olan standart bildirimler **Tablo 1.1.**'de ifade edilmiştir (GRI, G4: 12):

Tablo 1.1: Gerekli Genel Standart Bildirimler

Genel Standart Bildirimler	Uyumluluk- Temel	Uyumluluk- Kapsamlı
Strateji ve Analiz	G4-1	G4-1, G4-2
Kurumsal Profil	G4-3, G4-16	G4-3, G4-16
Tanımlanan Öncelikli Unsurlar ve Çerçevesel	G4-17, G4-23	G4-17, G4-23
Paydaş Katılımı	G4-24, G4-27	G4-24, G4-27
Rapor Profili	G4-28, G4-33	G4-28, G4-33
Yönetişim	G4-34	G4-34, G4-35, G4-55(*)
Etik ve Dürüstlük	G4-56	G4-56, G4-57, G4-58(*)
Sektör için Genel Standart Bildirimler	Kuruluşun faaliyet göstermiş olduğu sektör mevcutsa gereklidir(*)	Kuruluşun faaliyet göstermiş olduğu sektör mevcutsa gereklidir(*)

Kaynak: (GRI, G4: 12).

Yukarıda belirtildiği gibi bir sürdürülebilirlik raporu temel ve kapsamlı seçenekleri açısından belirtilen standart bildirimleri içeriyorsa G4 kılavuzuna uygun olarak hazırlanmış demektir.

1.7.3. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi

Sürdürülebilirliğin raporlanması hakkında belli bir standardın bulunmaması sürdürülebilirlik raporlaması hazırlamak isteyen işletmelerin kafasını karıştırmıştır. Bu karışıklığı gidermek için çok fazla kurum tarafından standartlar hazırlanıp yayımlanmıştır. Bu standartlardan bir tanesi de Birleşmiş Milletler (BM) küresel ilkeler Sözleşmesidir.

BM Küresel İlkeler Sözleşmesi, devamlı rekabet halinde olan iş dünyasına ortak bir kalkınma platformu hazırlayabilmek ve sürdürülebilirlikle, sosyal sorumlulukla baş edebilmeleri için evrensel ilkeler önermektedir. Toplam 10 ilke mevcuttur. Bu ilkeler 4 başlık altında aşağıdaki gibi sıralanabilir (Garanti Emeklilik, 2019):

- İnsan Hakları
- Çalışma Standartları
- Çevre

- Yolsuzlukla Mücadele

Bu 4 ana başlık altında toplanan 10 ilke sürdürülebilirlik raporu hazırlanırken dikkate alınmalıdır. Sürdürülebilirlik raporunun açık ve anlaşılır olması, bu ilkelere ne derece uyulduğuna bağlıdır.

1.7.4. Uluslararası Standart Örgütü Standartları

Uluslararası Standart Örgütü (ISO) dünyanın birçok ülkesinde standartlar geliştirmiştir. Bu standartlar karmaşık olan bilgilerin düzene soktuğundan çok önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, bu standartlar ticarete yaşanan engelleri kaldırarak üreticiler ile tüketiciler arasındaki ilişkiyi güçlendirir. ISO tarafından hazırlanan ISO-26000 serisi GRI standartlarına tamamen uyumludur. Fakat ISO-26000 bir rehber niteliğinde olduğu için hiçbir şekilde sertifikalanmamaktadır (ISO, 2017).

1.7.5. Sürdürülebilir Muhasebe Standartları Kurulu

Sürdürülebilir Muhasebe Standartları Kurulu (SASB), kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. Sürdürülebilirlik ve muhasebe konusunda birbirleriyle ilişkili konuları bir araya getirerek karşılaştırılabilir tablolar hazırlanmasına yardımcı olmaktadır (Duran, 2018: 50).

2010 yılında Harvard üniversitesinde çalışma yapan araştırmacıların finansal olmayan bilgilerinde önemli oldukları kanısına varmasıyla birlikte finansal olmayan bilgilerin değerlendirilmesi konusunda araştırma yapmaya başlamışlardır. Bu araştırmayı olumlu olarak sonuçlandıran araştırmacılar finansal olmayan bilgilerin değerlendirilmesinde belli bir standart oluşturmak istemeleri sonucunda ise SASB kurulu oluşturulmuştur (Akarçay, 2014: 4).

1.8. Sürdürülebilirlik Raporunun İçeriğinin Belirlenmesi

Sürdürülebilirlik raporu hazırlamak isteyen bir kurumun, rapor kapsamına dâhil etmesi gereken konuları belirlerken başlıca dört adımı takip etmelidir. Bu süreç GRI tarafından yayınlanan kılavuzda özet olarak şu şekilde ifade edilmiştir (GRI, G4: 90):

1. ADIM: TANIMLAMA

Birinci olan tanımlama adımın da izlenmesi gereken süreçlerden bazıları şu şekilde ifade edilebilir:

- GRI tarafından yayınlanan kılavuzlarda belirtilen ilgili konu başlıklarının incelenmesi,
- Sürdürülebilirlik ve paydaş kapsayıcılığı adı altında bulunan ilkelerin uygulanması,
- Kuruluş içinde veya dışında oluşan etkilerin belirlenmesi.

2. ADIM: DOĞRULAMA

İkinci olan Doğrulama adımın da izlenmesi gereken süreçlerden bazıları şu şekilde ifade edilebilir:

- Eksiksizlik ve paydaş kapsayıcılığı adı altında belirtilen ilkelerin uygulanması,
- Tanımlanan öncelikli unsurların kurumun üst düzey yöneticilerine onaylatılması,
- İlgili bilgilerin toplanabilmesi için gerekli sistemin oluşturulması.

3. ADIM: ÖNCELİK BELİRLEME

Üçüncü adım olan Öncelik Belirleme adımın da kılavuzda belirtilen maddelerden bazıları şu şekilde ifade edilebilir:

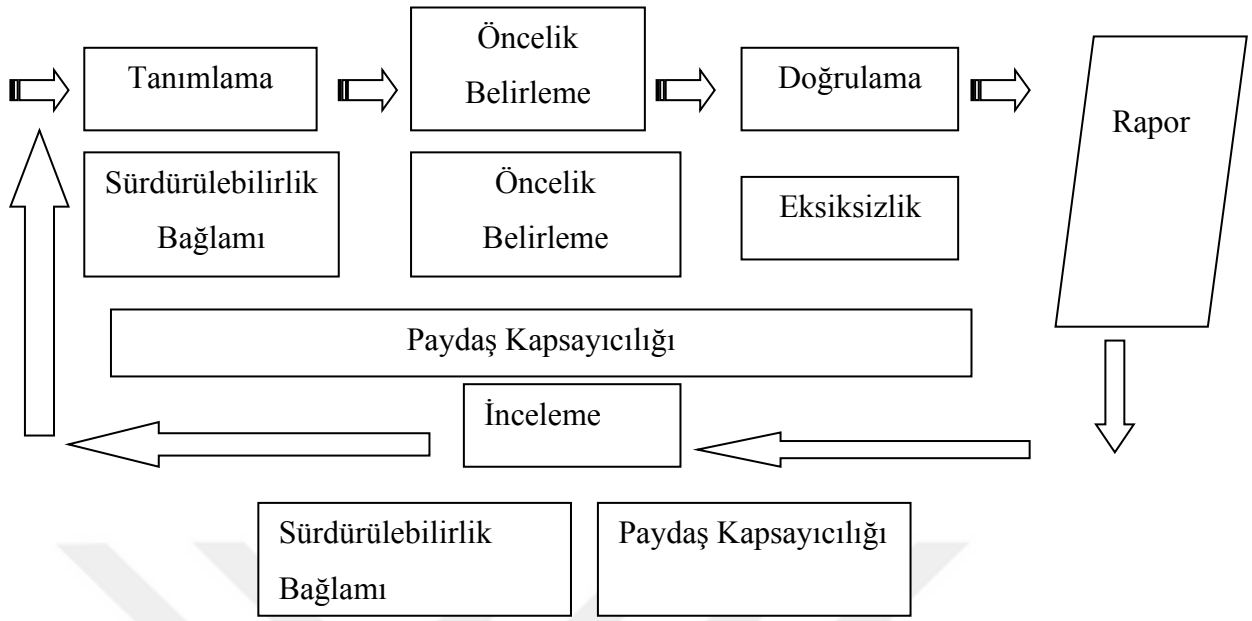
- Önceliklendirme ve Paydaş kapsayıcılığı adı altında ifade edilen ilkelerin uygulanması,
- Değerlendirmeleri de dikkate alarak öncelikli unsurların belirlenmesi,
- Belirlenen öncelikli unsurların çerçevelerini ve kapsama seviyelerinin belirlenmesi.

4. ADIM: İNCELEME

Dördüncü adımda izlenmesi gereken adımlardan bazıları:

- Sürdürülebilirlik Bağlamı ve paydaş katılımı adı altında belirtilen ilkeleri uygulanması,
- İnceleme sonucunda ulaşılan bilgileri bir sonraki raporlama döngüsü için veri olarak kullanılması.

Başlıca bu dört adımla sürdürülebilirlik raporlamasının içeriği belirlenebilir. Kurumlar bu adımlarda çok dikkatli olmalıdır. Bu dört adım bir döngüyü oluşturmaktadır. Bu döngü **Şekil 1.1**'deki gibidir.

Kaynak: GRI, G4, 90 Erişim adresi:

<https://surdurulebilirlik.garantibvva.com.tr/media/1059/turkish-g4-part-one.pdf>.

Şekil 1.1: Öncelikli Unsurların ve Çerçevelerin Belirlenmesi-Sürece Genel Bakış

Şekil 1.1, sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin içeriğin belirlenmesinde izlenmesi gereken süreci basit bir biçimde ortaya koymaktadır.

1.9. Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Hesap Verilebilirlik

Kurumsal yönetim ilkelerinden biri olan şeffaflık ve hesap verilebilirlik son zamanlarda çok daha önemli hale gelmiştir. OECD tarafından şeffaflık kavramı ‘Kurumun bütün maddi konularında doğru ve zamanında açıklama yapmasıdır.’ şeklinde açıklanmıştır (Aracı; Yüksel, 2016: 4). Aynı şekilde hesap verilebilirlik kurumsal yönetim ilkelerinden biridir. Hesap verilebilirlik bir kurumun ilgili paydaşlarına gerektiğinde maddi konularını açıklamasıdır.

Kurumun bütün işlemlerini şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkesi doğrultusunda yapması ilgili paydaşlar açısından çok önemli olduğu gibi kurumların kendi hissedarlarını artırması ve fon sağlayabilmeleri açısından da önemlidir. Kurumların ilgili paydaşlara ne kadar şeffaf ve hesap verebilir olduğunu, hazırlamış olduğu raporlar aracılığıyla belirlenmektedir. Kurum için raporlama konusu bu açıdan önemlidir. Bu nedenle şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerini en iyi şekilde paydaşlara aktarabilen raporlama sistemleri kullanılmalıdır.

Sürdürülebilirlik raporlaması, kurumların finansal bilgilerinden daha çok çevresel, sosyal ve ekonomik alandaki etkilerini ilgili paydaşlara sunmaktadır. Başka bir ifadeyle, sürdürülebilirlik raporu kurumun yapmış olduğu faaliyetlerinin çevreye ne gibi izler bıraktığını ilgili paydaşlara sunmaktadır. Sürdürülebilirlik raporlaması diğer geleneksel raporlara göre daha açık ve anlaşılırdır. Sürdürülebilirlik raporlaması, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkesine çok güzel bir şekilde hizmet ettiği görülmektedir.

İlk başlarda, şeffaflık ve hesap verebilirlik adına sürdürülebilirlik raporları yeterli görülürken zamanla bir eksikliğin olduğu hissedilmiştir. Bu eksikliğin ‘finansal değerler ile sürdürülebilirlik değerler arasında bağlantının kurulamaması’ olarak ifade edilmektedir. Bu eksikliği gidermek amacıyla yeni raporlama sistemi arayışı içine girilmiştir. Bu arayış sonucunda entegre raporlama kavramı ortaya çıkmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM ENTEĞRE RAPORLAMA

Tez çalışmasının bu bölümünde geleceğin raporlama sistemi olarak görülen entegre raporlama sistemi tüm yönüyle incelenmiştir.

2.1. Sürdürülebilirlik Raporlamasından Entegre Raporlamaya Geçiş

Bilgi kullanıcılarının talep ettiği bilgilerin değişmesinden dolayı bazı kurumlar bu talebi karşılayabilmek için geleneksel raporlama sisteminin yanında sürdürülebilirlik raporlama sistemini kullanmaya başlamışlardır. Fakat sürdürülebilirlik raporlarında yer alan bilgilerin, hiçbir şekilde işletmenin iş modeliyle, stratejileriyle ve diğer finansal bilgileriyle ilişkilendirilmemesi, sahip olunan sürdürülebilirlik performansının işletmenin değer oluşturma sürecine nasıl katkı sağladığının açıklanmaması, sürdürülebilirlik raporlama sisteminin büyük bir eksikliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Eccles, Serafeim, 2014: 5).

Sürdürülebilirlik raporlamasında, şirketlerin birbirinden bağımsız ve farklı standartlar uygulaması, çeşitli sürdürülebilirlik raporlarının ortaya çıkarmasına neden olmaktadır. Ayrıca, sürdürülebilirlik bilgilerinin farklı departmanlardan toplanmasından dolayı bilgiler arasındaki uyumsuzluğu ortaya çıkararak uzun ve detaylı olan raporların üstüne yeni raporlar eklemesiyle bilgi karmaşıklığına yol açmaktadır (Aras, Sarıoğlu: 2015: 36).

Sürdürülebilirlik raporlamasında sunulan bilgilerin işletmenin finansallarıyla ilişkilendirilmemesi iş dünyasını daha gelişmiş bir raporlama sistemi arayışına itmiştir. Bu arayışla birlikte sürdürülebilirlik raporlama sisteminin yetersiz kaldığı noktalar geniş çaplı olarak incelenmiş ve bu yetersizliğin nasıl giderilebileceği konusunda araştırmalar yapılmıştır.

2008 yılında yaşanan finansal krizden hemen sonraki yıllarda yatırımcılar ve işletmeler arasında ciddi bir güvensizlik problemi yaşanmıştır. Bu problemi çözmek amacıyla Mervyn King tarafından King III raporu yayınlanmıştır (King, 2009). Yayınlanan rapordan sonra entegre düşünmek ve entegre raporlama sistemi ortaya

çıkıymı ve Güney Afrika Borsası Johannesburg tarafından borsaya kote olan bütün şirketlerin entegre raporlama hazırlaması zorunlu hale getirilmiştir (WBCSD, 2014: 6).

2.2. Entegre Raporlamanın Ortaya Çıkmasını Sağlayan Sebepler

Geleneksel finansal raporlama sistemlerinden entegre raporlamaya doğru olan yolculuk incelendiğinde sürekli olarak bir gelişim ve değişim görölmektedir. Şüphesiz bu gelişim ve değişimlerin meydana gelmesinde bir takım sebepler vardır. Entegre raporlama sisteminin ortaya çıkmasını sağlayan sebepler ise aşağıda maddeler halinde belirtilmektedir (Kaya, 2015: 116):

- İşletme ile ilgili ifade edilen bilgilerin tek yönlü olması, örneğın şirketin sadece finansallarını sunması veya sadece ne kadar çevreci bir işletme olduklarının sunulması,
- Geleneksel finansal raporların sadece işletmenin geçmişine yönelik bilgiler içermesi,
- Daha çok işletmenin geleceğine yönelik bilgiler içeren sürdürülebilirlik raporlamasının işletmenin finansallarını yeteri kadar ifade etmemesidir.

Yukarıda sayılan başlıca sebeplerden ötürü finansal raporlama sistemi ile sürdürülebilirlik raporlamasının bir bütün olarak ifade edilebileceğı yeni bir sistem olan entegre raporlama sistemi ortaya çıkmıştır.

Entegre rapor hazırlayan işletmelerin sayısı giderek artmaktadır. Eccles ve Saltman'a göre bu artışa sebep olan ve işletmeleri entegre rapor hazırlamaya iten nedenler şunlardır (Yılmaz, 2016: 11):

- İşletmenin tüm departmanının sürdürülebilirlik anlayışını benimsemesini sağlamak,
- İlgili bütün bilgi kullanıcılarına bütüncül bir tek mesaj iletmek,
- İşletmenin mevcut risk ve fırsatlarına karşılık verebilecek stratejileri üretebilmek,
- Kurumun şeffaflık ve hesap verilebilirlik unsurlarını benimsediğini ifade edebilmektir.

Bahsedilen bu nedenler incelendiğinde her bir nedenin şirketlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek raporlama sisteminin karşılanma isteğiyle ortaya çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda ise bu sebepler yeni raporlama sistemi olan entegre raporlamayı ortaya çıkarmıştır.

2.3. Entegre Raporlamanın Tanımı

Finansal raporlama sistemi geçtiğimiz yüzyıldan beri kurumların en iyi olarak gördüğü raporlama sistemi iken, son yirmi yıl içinde yerini sürdürülebilirlik raporlama sistemine bırakmıştır. Bununla birlikte, son yıllar içinde küresel çapta konuşulan trendlerden biri de entegre raporlamadır (WBCSD, 2014: 5). Entegre raporlama konusunda söz sahibi olan kurum ve kişilerin yapmış oldukları tanımlar aşağıda ifade edilmektedir.

Entegre raporlama, bir işletmenin sahip olduğu stratejilerinin, yönetim anlayışının, performansının ve beklentilerinin işletme dış çevresi göz önünde bulundurularak zaman içinde nasıl değer oluşturabileceğinin sade ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmesidir (IIRC, 2013: 7). Entegre raporlama, bir şirketin sahip olduğu gerçek performansını oluşturan, hem finansal hem de sürdürülebilirlik değerlerinin bir bütün içinde sunulmasıdır (King, 2009: 108).

Entegre raporlama, sadece bir kuruluş içinde mevcut olan en önemli verileri bir araya getirmekle kalmayıp aynı zamanda birbirleriyle olan ilişkilerini yakından izleyerek değer oluşturma sürecine nasıl etki ettiğini de ifade etmektedir. (Aras, Sarioğlu 2015: 43). Entegre raporlamanın tam olarak karşılığı, firmanın sahip olduğu geleneksel faaliyet raporlarıyla yine firmanın sahip olduğu sürdürülebilirlik raporlarının bir bütün olarak ortaya konulmasıdır (Krzus, 2012: 3).

Entegre raporlama, bir işletmenin benimsediği strateji, yönetim anlayışı, performansı ve gelecek planlarını, faaliyet göstermiş olduğu sosyal ve çevresel alanlarla olan ilişkilerini bir bütün olarak ifade edilmesidir. Burada en önemli olan birbirleriyle olan ilişkinin gösterilmesi ve o işletmenin yeteneklerine nasıl etki ettiğinin açıklanmasıdır (IIRC, 2011: 2).

Entegre raporlama ile günümüzde ilgili paydaşlara, faaliyetlerini dünya çapında gerçekleştiren, işletmelerin nasıl para kazandığı, gelecek ile ilgili nasıl bir planlarının olduğu, kısa ve orta vadede nasıl değer oluşturacağı, net bir şekilde ifade edilmektedir (King, Roberts: 2017: 91). Finansal raporlama alanında yeni bir gelişme olan entegre raporlama, bir firmanın değerini, sahip olduğu finansal ve finansal olmayan bilgilerini birleştirerek bir bütün olarak net bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır (Burke; Clark, 2016: 273).

Entegre Raporlama, bir kuruluşun, belirli bir zaman diliminde, değer oluşturabilecek yeteneklerini ve bu yeteneklerini önemli derecede etkileyen etkenleri (Riskleri, fırsatları vb.) belirleyebilmek amacıyla geleneksel finansal raporlama sisteminin sınırlarını aşmaktır (IFAC, 2015: 12). Başka bir ifadeyle entegre raporlama, kurumun değer oluşturma öyküsünün, açık, net ve anlaşılır bir şekilde anlatılması ve kurumun mevcut durumu, hedefleri, bu hedeflere nasıl ulaşacağı ile ilgili, bütüncül bir görüş açısı sunmaktır (IRCSA, 2014: 1).

2.4. Entegre Raporlamanın Amacı ve Kapsamı

Entegre raporlama, genelde işletmenin finansalları ile çevresel değerlerini bir bütün olarak sunmayı amaçlamakla beraber bir takım amaçlar gütmektedir. International Integrated Reporting Council (IIRC) tarafından 2013 yılında yayınlanan uluslararası entegre raporlama çerçevesinde, ifade edilen entegre raporlamanın diğer amaçları şunlardır (IIRC, 2013:2):

- İşletmenin sahip olduğu sermayenin daha etkili bir şekilde paylaşımı yapılarak finansal sermaye sağlayıcılara daha kaliteli bilgiler sağlamak,
- Finansal sermaye sağlayıcılara ilgili kurumun zaman içinde nasıl değer oluşturabileceğini ifade edebilmek,
- Bir işletmenin değer oluşturma sürecine etki eden bütün bileşenlerini tek bir bağlamda ifade etmek,
- Geniş anlamda paylaştırılmış olan sermaye öğelerinin birbirleriyle olan ilişkilerini ifade etmek,
- İşletmenin kısa ve uzun zamanda değer oluşturmaya odaklanan entegre düşüncesini desteklemek.

Yukarıda belirtilen amaçlara ek olarak, entegre raporlamanın temel prensiplerinden biri kurumsal sürdürülebilirlik anlayışını, kurumun iş modeli ve stratejisi içine yerleştirmektir. Bu nedenle, entegre raporlamada kuruluşun gelecekteki değer oluşturma yeteneğini etkileme olasılığı yüksek olan sürdürülebilirlik konuları ön plana çıkmaktadır (Serafeim, 2014: 12).

Ayrıca yapılan başka bir tanıma göre, entegre raporlama kurumlara risk, fırsat ve strateji gibi üç değişken arasındaki ilişkiyi bir bütün olarak düşündürmeyi amaçlamaktadır (Moolman, Oberholzer, Steyn, 2016: 621). Bu amaçlar çerçevesinde entegre raporlama sistemi diğer finansal ve kurumsal raporlama sistemlerine göre daha tutarlı olduğu görülmektedir. Bununla beraber, entegre raporlama, bir işletmenin, kısa ve uzun vadede değer oluşturma yeteneğine odaklanması sayesinde, işletmenin sahip olduğu stratejik planları, kısa ve anlaşılır bir şekilde ifade etmektedir. Bu sayede entegre raporlama işletmenin tüm çalışanlarına, müşterilerine ve diğer tüm paydaşlarına, bilgi sunmaktadır (IIRC, 2013: 2).

Entegre rapor hazırlamak isteyen işletmelere, entegre raporun, nasıl hazırlanması gerektiği, temel içerik öğelerinin neler olacağı, hangi değerlerin rapor kapsamına dahil edilmesi gerektiği konularında yardımcı olabilmesi için uluslararası entegre raporlama konseyi (IIRC) tarafından 2013 yılında uluslararası entegre raporlama çerçevesi yayınlanmıştır. Bir diğer ifadeyle, hazırlanan bu çerçevenin amacı, entegre raporlamanın tam olarak kapsamını belirleyerek biraz daha anlaşılabilirliğini sağlamaktır. Bu çerçeve, başlıca iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çerçevenin kullanımı ve temel kavramlar yer alırken ikinci bölümde entegre raporlamada kılavuz ilkeler ve içerik öğeleri yer almaktadır.

2.5. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi

IIRC tarafından 2013 yılında yayınlanan çerçeve, entegre raporlama hazırlamayı düşünen işletmeler için en önemli yol gösterici ve referans kaynağıdır. Bu nedenle bu tez kapsamında uluslararası entegre raporlama çerçevesi kapsamında yer alan ve entegre raporlama ile ilgili önemli kısımlar incelenecektir.

2.5.1. Entegre Raporlamada Sermaye Ögeleri

Uluslararası entegre raporlama çerçevesinde, bir işletmenin sahip olduğu sermaye ögelerine ayrılmış ve sahip olunan sermaye altı başlık altında incelenmiştir. Sermaye ögeleri, ilgili kuruluşun faaliyetlerinin sonucunda artış ya da azalış gösteren değerler stoku olarak ifade edilmektedir. Çerçeve de belirtilen sermaye ögeleri ve hangi işletme değerlerini kapsadığı ile ilgili ifadeler şunlardır (IIRC, 2013: 11-12):

- **Finansal Sermaye:** Bir işletmenin faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi ve devam ettirebilmesi için ihtiyaç duyduğu finansal fon miktarını ifade eder. Ayrıca, alacakları, öz sermayesi ve hibe gibi finansman yollarıyla elde etmiş olduğu nakit miktarını ifade etmektedir.
- **Üretilmiş Sermaye:** Bir kuruluşun sahip olduğu binalar, ekipmanlar, karayolları, limanlar, köprüler gibi varlıkların yer aldığı sermaye ögesidir.
- **Fikri Sermaye:** Bir kuruluşun sahip olduğu patentler, telif hakları, yazılımlar, lisanslar, prosedürler gibi maddi olmayan varlıkların yer aldığı sermaye ögesidir.
- **İnsan Sermayesi:** İşletme çalışanlarının sahip olduğu yeterlilikleri, yetenekleri ve deneyimlerinden dolayı işletmeye sağladığı yararların ifade edilmesidir.
- **Sosyal Sermaye:** İlgili kuruluşun toplumlarla paylaştığı normları, ortak değer ve davranışlarının yer aldığı sermaye ögesidir.
- **Doğal Sermaye:** İşletmenin sahip olduğu yenilenebilir veya yenilenemez doğal kaynakların (hava, su, toprak vb.) ifade edilmesidir.

Sahip olunan sermayenin yukarıda belirtildiği gibi ayrıntılı bir şekilde incelenmesi, kurumların zaman içinde oluşturdukları değeri daha gerçekçi bir şekilde ortaya koymasına yardımcı olacaktır.

2.5.2. Entegre Raporlamada Kılavuz İlkeler

Her bir finansal raporlama sisteminin muhakkak benimsediği ilkeler vardır. Benimsenen bu ilkeler rapor hazırlayıcılara yol gösterici olmaktadır. IIRC tarafından yayınlanan çerçeveye göre entegre rapor hazırlamak için gerekli olan kılavuz ilkeler şunlardır (IIRC, 2013: 16-23):

- **Stratejik Odak ve Geleceğe Eğilim:** Bir entegre raporda, kuruluşun sahip olduğu stratejisi ve bu stratejisinin zaman içinde nasıl bir değer oluşturacağı ve kuruluşun sermaye öğeleriyle nasıl ilişkilendirileceği hakkında bilgilere yer verilmelidir.
- **Bilgiler Arası Bağlantı:** Bir entegre rapor kapsamında, kuruluşun zaman içinde oluşturacağı değeri, etkileyen faktörler ve birbirleriyle olan bağlantılar bir bütün olarak ifade edilmelidir.
- **Paydaşlarla İlişkiler:** Kuruluşların, ilgili paydaşlarının ihtiyaç ve isteklerini ne derecede anlayıp önemseydiği ve ne ölçüde karşılamış olduğu entegre rapor kapsamında ifade edilmelidir.
- **Önemlilik:** Kuruluşun zaman içindeki değer oluşturma yeteneğini etkileyecek önemli konular entegre raporda yer almalıdır.
- **Kısa ve Öz Olma:** Entegre rapor mümkün olduğu kadar kısa ve öz olmalıdır.
- **Eksiksizlik ve Güvenilirlik:** Kuruluş ile ilgili olumlu-olumsuz bütün maddi konular, dengeli ve eksiksiz bir şekilde, entegre raporda bilgi kullanıcılarına aktarılmalıdır.
- **Karşılaştırabilirlik ve Tutarlılık:** Entegre raporda ifade edilen bilgiler tutarlı olmalıdır. Ayrıca kuruluş hakkında ifade edilen, zaman içindeki değer oluşturabilme kabiliyeti, diğer kuruluşların kabiliyetleri ile karşılaştırılabilecek şekilde sunulmalıdır.

IIRC tarafından yayınlanan çerçevede belirtilen kılavuz ilkeler bir entegre raporun taşınması gereken özelliklerini belirtmektedir. Stratejik odak ve geleceğe eğilim,

bilgiler arası bağlantı ve paydaşlarla ilişkiler, ilgili kurumun sahip olduğu özellikleriyle doğrudan ilgilidir. Önemlilik, kısa ve öz olma, eksiksizlik ve karşılaştırılabilirlik ise daha çok entegre raporun biçimsel özellikleri ile ilgilidir.

2.5.3. Entegre Raporlama Sisteminde İçerik Öğeleri

Bir entegre raporda yer alması gereken sekiz adet içerik öğesi bulunmaktadır. Bu sekiz adet içerik öğesi ilgili, kurumun iç yönetiminden dış çevresine kadar birden fazla bilgilere yer verilmektedir. Bir entegre raporda bulunması gereken içerik öğeleri şunlardır (IIRC, 2013: 24-30):

- **Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre:** İlgili kurumun genel görünümü hakkında bilgi aktarımının yapıldığı bölümdür. Yani, kurum hangi sektörde faaliyet gösteriyor? Hangi durum veya koşullarda üretim yapmaktadır? Kurumun dış çevresiyle olan ilişkisini etkileyen faktörler nelerdir? sorularının cevaplandırılmasıdır.
- **Kurumsal Yönetim:** Kurumun sahip olduğu yönetim anlayışının açıklandığı bölümdür. Ayrıca bu bölümde ilgili kurumun sahip olduğu yönetim anlayışı, zaman içinde kurumun değer oluşturma kabiliyetini, nasıl etkilediği hakkında bilgilere yer verilmektedir.
- **İş Modeli:** Bir entegre raporda ilgili kurumun sahip olduğu iş modelinin (Girdiler, iş faaliyetleri, çıktılar ve sonuçlar) gibi temel öğelerle açıklandığı kısımdır.
- **Riskler ve Fırsatlar:** Entegre raporda ilgili kurumun zaman içinde değer oluşturma kabiliyetini etkileyen, risk ve fırsatlar ifade edilmektedir. Ayrıca kurum tarafından bu riskler ve fırsatların nasıl değerlendirildiği ifade edilmektedir.
- **Strateji ve Kaynak Aktarımı:** Bir entegre raporda kurumun belirlemiş olduğu strateji ve bu stratejiye nasıl ulaşmayı amaçladığı hakkında bilgilere yer verilmektedir.

- **Performans:** Bir dönem sonunda, kurumun belirlediği, stratejilerine ne derecede ulaştığı ve ulaşılan sonuçların sermaye öğelerini nasıl etkilediğinin açık bir şekilde ifade edildiği bölümdür.
- **Genel Görünüş:** Bir entegre raporda, kurum stratejisini uygularken karşılaşması muhtemel olan belirsizlik ve zorlukların, iş modeline ve gelecekteki işletme performansına olan etkilerinin, neler olacağı, genel görünüş bölümünde açıklanmaktadır.
- **Hazırlık ve Sunum Temeli:** Entegre rapor hazırlayan kurumlar, entegre rapor kapsamına dahil ettikleri konuları, nasıl belirlediklerini ve bu konuları nasıl nitelendirdiklerini açıklamalıdır.
- **Genel Raporlama İlkeleri:** Entegre raporlamada ifade edilen içerik öğelerinin nasıl raporlanacağı hakkında genel konuları içeren kısımdır. Raporlamanın başlıca sunum temelini oluşturmaktadır.

Entegre rapor kapsamında yer alan içerik öğeleri, ilgili kurum hakkında merak edilen bütün soruların cevabını içinde saklamaktadır. Entegre raporda içerik öğelerinden herhangi birinin olmaması, entegre düşünceyi engelleyeceğinden, ilgili kurumun tüm yönüyle değerlendirilmemesine yol açacaktır. Ayrıca kılavuz ilkelerinden, bilgiler arası bağlantı ilkesi, içerik öğelerinin arasındaki bağlantının varlığından söz etmektedir. Herhangi bir içerik öğesinin olmaması ise bilgiler arası bağlantının zayıflayacağı anlamına gelmektedir. Bu nedenle içerik öğeleri birbirleriyle bağlantılı olarak büyük bir titizlikle hazırlanmalıdır.

Entegre raporlamada içerik öğeleri belirlenirken beş adet yol gösterici ilke vardır. Bunlar (IR, 2012: 4):

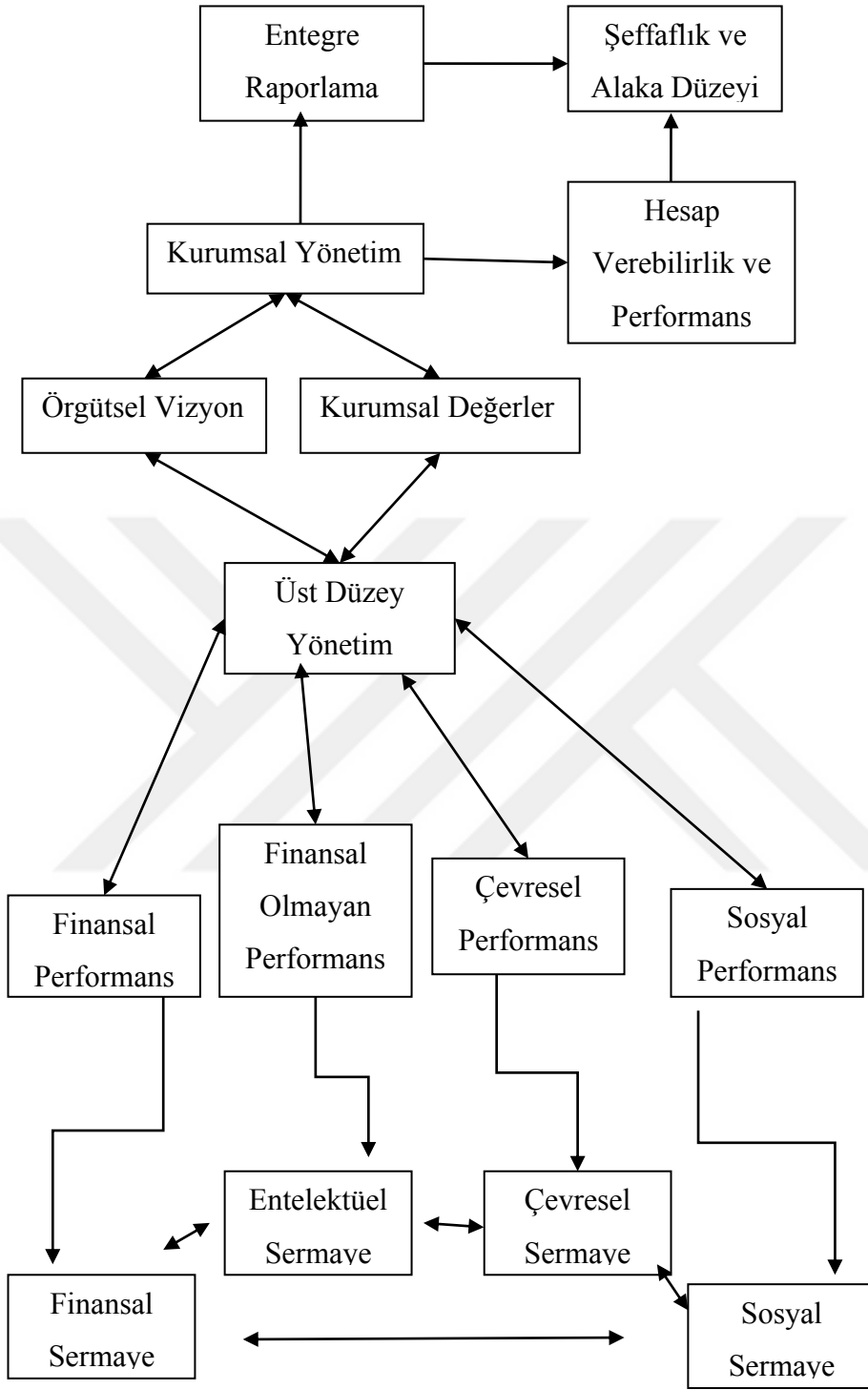
- Stratejik odak,
- Bilgiler arası haberleşme,
- Gelecekteki yönelim,
- Duyarlılık ve paydaş katılımı,
- Güvenilirlik ve önemlilik.

Bu ilkeler, içerik öğelerine dayandırılarak, entegre raporun içeriğinin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Bu ilkelerin sunulması bilgiler arası bağlantının daha belirgin hale gelmesini sağlamaktadır.

2.5.4. Entegre Raporlamada Sistem Akışı

Bir kurumun finansal, entelektüel, çevresel ve sosyal sermayelerinin arasındaki bağlantılar kurumun finansal, finansal olmayan, çevresel ve sosyal performansını oluşturmaktadır. Oluşan bu performanslar, üst düzey yöneticiler tarafından, kurumsal değerler ve örgütsel vizyon çerçevesinde değerlendirilerek, kurumun genel kurumsal yönetimini oluşturmaktadırlar. Bu açıklamaların bir bütün olarak ifade edilmesi entegre raporlamanın kapsamını oluşturmaktadır. Entegre raporlama sistemi, kurumların hesap verebilirlik düzeylerini artırarak, kurumları daha şeffaf hale getirmektedir.

Bir entegre raporlamadaki akış şeması **Şekil 2.1** deki gibi gösterilebilir.

Kaynak: (Abeysekera, 2012: 233 Erişim adresi:

<https://pdfs.semanticscholar.org/d77c/8c91d76e2a1f6dfaebeda0c72548eedb7b9.pdf>).

Şekil 2.1: Entegre Raporlamada Akış Şeması

2.6. Entegre Raporlamanın Faydaları

Entegre raporlama geçtiğimiz son 10 yıl içinde ortaya çıkmıştır. Çok fazla geçmişe sahip olmamasına rağmen entegre raporlamanın uluslararası düzeyde faaliyet gösteren birçok kurum tarafından benimsenip kullanılacağı düşünülmektedir (Bhasin, 2017: 20). İş dünyasındaki liderler, entegre raporlamanın, sadece bir rapor çıktısı olmadığını, ayrıca sermaye ögelerinin tümünün yer aldığı bir iş modelinin kurumlar tarafından net olarak anlaşılması, olduğunu fark etmeye başlamışlardır (Shepherd, 2017: 1).

Entegre raporlamanın, ilgili kurumun yönetim kurulunu, biraz daha sürdürülebilir iş uygulamalarına, teşvik ettiği düşünülmekle beraber, zorunlu entegre raporlama sisteminin çok daha fazla önemli avantajlar sağlayacağı düşünülmektedir (Steyn, 2014: 478).

Entegre raporlama, kurumlara entegre düşüncüyü kazandırmaktadır. Entegre düşünmenin ilgili kurumlara sağlayacağı faydalar şu şekilde sıralanabilir (SAICA, 2015: 2):

- Yönetim kurulunun daha sağlıklı kararlar almasını sağlar,
- Daha gelişmiş yönetim süreçleri ve daha etkin risk yönetimi,
- Daha rahat karar vermeyi sağlayabilecek bilgilere sahip olmak.

Yukarıda belirtildiği gibi entegre raporlamayla kurumlar, kendilerine daha geniş pencereden bakarak, gelecekleri hakkında daha mantıklı kararlar alabilmektedirler.

Entegre raporlama son yıllarda birçok kurum tarafından kullanılan popüler raporlama sistemi haline gelmiştir. Ancak entegre raporlama diğer raporlardan tamamen farklı bir rapor değildir. Entegre raporlama kurumlar tarafından 35 yıldan beri kullanılan kurumsal sosyal sorumluluk raporlardan geliştirilmiştir. Daha sonra yeşil muhasebe, sürdürülebilirlik ve muhasebe ilkeleriyle harmanlanarak son halini almıştır (Owen, 2013: 354).

Entegre raporlama kavramı yeni ve gelişen bir kavram olduğundan iş dünyasına sağlayacağı faydalar hakkında sınırlı sayıda bilgi mevcuttur. Ayrıca sağlayacağı

faidaların kesinliği konusunda sınırlı ampirik çalışma vardır (Steyn, 2014: 478). Entegre raporlamanın iş dnyasına sağladığı veya sağlayacağı faidalarının açık bir şekilde ortaya konulması, kurumlar tarafından entegre raporlamanın benimsenme sürecini daha da hızlandıracağından entegre raporlamanın faidaları, entegre rapor hazırlayanlar açısından ve ilgili diğer tüm paydaşlar açısından araştırılmıştır.

2.6.1. Entegre Raporun Hazırlayanlar Açısından Faidaları

İşletmeler sadece yatırımcılar için rapor hazırlamazlar, ayrıca kendi işletmelerinin ekonomik durumunu görmek ve ona göre strateji oluşturabilmek için rapor hazırlamaktadırlar. Bu nedenle hazırlanan rapor yönetim kurulu açısından önem arz etmektedir. İşletmelerin yeni ve daha gelişmiş raporlama sistemlerine ihtiyaç duyması, ilgili paydaşların işletmelerden finansal olmayan bilgileri talep etmeye başlamasından ileri gelmektedir. Entegre raporlamanın işletmelere en başta sağladığı fayda yeni raporlama ihtiyacını tam olarak karşılamasıdır.

İşletmeler, entegre rapor hazırlamanın veya bütünleşik bir rapor yayınlamanın paydaş ilişkilerini olumlu yönde etkileyeceğini düşünmektedirler (IIRC, 2014: 24). Ayrıca, entegre raporlamanın işletmelere sağlayacağı faidalar bir kez daha aşağıda belirtilmektedir (Bhasin, 2017: 5):

- **İşletme ıktılarından Ziyade, İşletme Sürecine Odaklanma:** Entegre raporlama sayesinde işletmeler, iç yönetim süreçlerine odaklanma fırsatı yakalamaktadırlar.
- **İşletmeler Tarafından Oluşturulmuş Olan Değerin Daha İyi Anlaşılması:** Entegre raporlama ile işletmeler oluşturdukları değer ve bu değerin devamlılığını nasıl sağladıklarını tam anlamıyla görmekte ve ilgili paydaşlara göstermektedirler.
- **Entegre Düşünceye Sahip Olmak:** Entegre raporlama işletmelere entegre düşünmeyi kazandırır. Entegre düşünce ise işletmelere daha bütüncül kararlar almasında yardımcı olur.

- **İşletme İçi Bütüncül Bir Bakış Açısının Kazandırılması:** İşletmelerin uzun vadeli sürdürülebilirlik hedeflerinin çalışanlar tarafından benimsenip her bir çalışanın sürdürülebilir bakış açısı kazanmalarını sağlamaktadır.
- **İlgili Paydaşlara Sunulan Şirket Resminin Daha Bütüncül Bir Şekilde İfade Edilmesi:** Entegre raporlama ile işletmeler sadece kısa vadeli potansiyelini değil, ayrıca orta ve uzun vadeli potansiyellerini de ilgili paydaşlara sunma fırsatı yakalamaktadır.
- **İşletme Sürdürülebilirliğinin İş Modeline Yerleştirilmesi:** Entegre raporlama ile işletmeler, sürdürülebilir kalkınmanın ne derece iş modeline yansıdığını ilgili paydaşlara aktarabilirler.
- **Daha Fazla Yatırımcı Güveninin Sağlanması:** Entegre raporlama ile işletmeler daha şeffaf hale gelmekte ve böylece daha fazla yatırımcı güveni kazanılmaktadır.
- **Sermayenin Türlerine Ayrılmasıyla Beraber Daha Geniş Kapsamlı Olarak İncelenmesi:** Entegre raporlama ile işletmeler, sahip oldukları sermayeyi türlerine ayırarak daha gerçekçi sermaye yönetimi gerçekleştirebilirler.

Yukarıda belirtilen faydalara ek olarak, entegre rapor hazırlamanın işletmelere sağlayacağı faydalar şunlardır (Steyn, 2014: 478):

- Yatırımcıların ihtiyaç duyduğu bilginin daha iyi karşılanmasını sağlar,
- Kaynakların daha etkin bir şekilde kullanılması,
- Paydaşlar arası güven seviyesinin artırılması,
- İş modelinin kapsamlı olarak yeniden gözden geçirilmesini sağlar.

Yukarıda belirtilen entegre rapor hazırlanmanın işletmelere sağlayacağı faydalar incelendiğinde, entegre raporlamanın işletmelere bazı konularda yardımcı olacağı öngörülmektedir.

2.6.2. İlgili Diğer Tüm Paydaşlar Açısından Faydaları

Geçmişte yaşanan ekonomik krizler ve iş dünyasında yaşanan bazı hileli olaylardan dolayı işletmeler ve yatırımcılar arasında güven sorunu oluşmuştur. Bu nedenle yatırımcılar yatırım yaparken çok daha çekingen davranmaktadırlar. Ayrıca yatırımcılar işletmeler hakkında sadece finansal bilgilerini değil bunun yanında finansal olmayan bilgilerini de talep etmeye başlamışlardır.

Entegre raporlama sayesinde yatırımcıların talep ettiği bilgiler ve bu bilgilerden daha fazlası tek bir raporda karşılanmaktadır. Entegre raporlamanın, yatırımcılara ilk olarak faydası, işletmeler hakkında merak edilen birden fazla bilginin tek raporda sunmasıdır.

Literatür incelendiğinde entegre raporlamanın ilgili bilgi kullanıcılarına ve diğer ilgili tüm paydaşlara faydası şunlardır (Yılmaz, 2016: 14):

- İşletmelerin gelecekte elde edecekleri değerin tam olarak ne olacağını, ilgili tüm paydaşlara net olarak göstermektedir.
- İlgili tüm paydaşların, işletmeyle daha güzel iletişim kurmasını sağlayarak işletme hakkındaki bilgi düzeylerini artırıp daha sağlıklı karar vermesini sağlamaktadır.

Entegre raporlama, ilgili işletme hakkında, tüm merak edilen konulara açıklık getirmektedir. Entegre raporlamadan önce yatırımcılar, merak ettikleri soruları cevaplandırabilmek için işletme ile ilgili, birçok raporu incelemek zorunda iken, entegre raporlama ile işletme hakkında birden fazla bilgiye tek raporla sahip olabilmektedirler. Bu bağlamda entegre raporlama bilgi kullanıcılarına ve diğer tüm ilgili paydaşlara zaman tasarrufu sağlar. Entegre raporlamanın bilgi kullanıcılarına sağladığı faydalar şunlardır (Kaya, 2015: 124):

- Kurumlar tarafından hazırlanan rapor kalitesini artırmaktadır,
- İlgili bilgi kullanıcılarının işletmeler hakkında daha doğru kararlar almasını sağlamaktadır,
- İşletme ve yatırımcıların birbirleriyle anlaşabilecekleri ortak bir dil oluşturmaktadır.

Yukarıda belirtilen maddeler bir bütün olarak incelendiğinde entegre raporlamanın iş dünyasına sağlayacağı faydanın tam olarak ne olacağı net olarak görülmektedir.

2.7. Entegre Raporlamada Mevcut Durum

Entegre raporlama kavramı son 20 yıl içinde ortaya çıkmıştır. 2002 yılında entegre rapor hazırlayan ilk şirket Danimarka'da biyo-sanayi alanında faaliyet gösteren Novozymes'dir (Kaya, 2015: 124). Entegre raporlama henüz yeni bir kavram olduğundan dolayı çok fazla geçmişe sahip değildir.

'Entegre raporlamada mevcut durum' başlığı altında, entegre raporlamanın dünyada ve Türkiye'deki gelişimi ve son zamanlardaki mevcut durumu incelenmiştir.

2.7.1. Dünya'da Entegre Raporlama

Dünya'da finansal raporlamaya ek olarak finansal olmayan raporlamanın ortaya çıkış yılları 2001-2006 yılları arasındadır. 2006 yılından sonra işletmeler sürdürülebilirlik raporları hazırlamaya başlamışlardır (Kılıç, 2018: 33).

İşletmelerin sürdürülebilirlik raporu hazırlamaya başlamasıyla beraber uluslararası alanda ideal bir sürdürülebilirlik raporunun nasıl olacağı ile ilgili olan çerçevelerin hazırlanması hakkında çalışmalar yapan kuruluş GRI adlı kuruluştur. GRI tarafından hazırlanan çerçevelere uygun olarak hazırlanan sürdürülebilirlik raporları bir süre işletmeler tarafında kullanılmış ve çeşitli düzeylerde oluşturulmuş olan veri tabanına GRI tarafından kaydedilerek onaylanmıştır (Karğın, Aracı ve Aktaş, 2013: 33).

Entegre raporlama 1994 yılında Nelson Mandela tarafından, Güney Afrika'daki iş dünyasında yaşanan yatırımcı ile kurumlar arasındaki güvensizliği ortadan kaldırmak amacıyla Mervyn King'in King komitesini kurması için görevlendirilmesine dayanmaktadır. Bu bağlamda kurulan komitenin yayınladığı raporlar çerçevesinde kurumların sosyal, çevresel ve finansal yükümlülüklerinin rapor edilmesi, finansal olmayan bilgilerinde raporlanabileceğini ortaya koymuştur. Bu raporlardan sonra 2010 yılında Güney Afrika'da entegre rapor hazırlamak zorunlu hale getirilmiştir (<http://entegreraporlamatr.org/>).

Entegre rapor hazırlayan şirket sayılarının artması ile beraber, entegre raporlama kavramı üzerine yapılan akademik çalışmaların da arttığı görülmektedir. Entegre raporlama kavramının daha belirgin hale gelmesiyle beraber iş dünyasına sağlayacağı faydaların netlik kazanması bu artışın sebeplerinden bir tanesidir.

2.7.2. Türkiye’de Entegre Raporlama

Entegre raporlamadan önce kullanılan sürdürülebilirlik raporları, Türkiye’de gönüllülük esasına dayalı olarak hazırlanmaktaydı. 2010 yılında sürdürülebilirlik raporu hazırlayan firma sayısı 18 iken, 2018 yılında bu sayı 138’e yükselmiştir (Aras, Özsözgün Çalışkan ve diğ., 2019: 13).

Bazı ülkeler gibi Türkiye’de de entegre raporlama daha başlangıç düzeyindedir. Bu nedenle ilk başta sürdürülebilirlik raporlamasının Türkiye’de yaygınlaşması entegre raporlama kavramını daha fazla ön plana çıkaracaktır (Kargın, Aracı ve Aktaş, 2013: 40).

Entegre raporlama hakkında yapılan Türkiye’deki çalışmalara bakıldığında ilk çalışmanın 2011 yılında olduğu görülmektedir. Daha sonra 2013 yılında IIRC tarafından yapılan pilot çalışmaya katılan Türkiye Garanti Bankası ve Çimsa Türkiye’de ilk olarak entegre rapor hazırlayan firmalar olmuşlardır (www.borsaistanbul.com).

Türkiye’deki entegre raporlama sisteminin Güney Afrika’daki gibi olabilmesi amacıyla ve entegre raporlama hakkında farkındalığın oluşturulabilmesi için IIRC’nin aracılığıyla 2017 yılında entegre raporlama Türkiye Ağı (ERTA) kurulmuştur (Kılıç, 2018: 34).

Aras, Özsözgün Çalışkan ve diğ. (2019) Türkiye’de entegre raporlama adlı araştırması, entegre raporlamanın Türkiye’deki mevcut durumu hakkında detaylı bilgi içermektedir. Bu bilgilerden bazıları şunlardır:

- Türkiye’deki işletmelerin % 51’i entegre raporlama hakkında bilgi sahibidir.

- Entegre rapor hazırlamanın zorunlu mu yoksa gönüllülük esasına mı dayalı olacağı hakkındaki soruya katılımcıların %73'ünün gönüllülük esasına dayalı olması gerektiğini düşünmektedir.
- İlgili tüm paydaşların Entegre raporlama hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduğunu görmektedir.
- İşletmelerin, raporun hazırlanmasında, yararlanılabilecek Türkçe kaynağa ihtiyaç duyduğunu görmektedir.

Yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar incelendiğinde Türkiye'nin entegre raporlama konusunda acemi olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de entegre raporlamanın daha iyi anlaşılabilmesi adına çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

2.8. Literatür Araştırması

Literatürde entegre raporlama ve sürdürülebilirlik raporlaması hakkında ziyadesiyle çalışma mevcuttur. Fakat entegre ve sürdürülebilirlik raporlama sistemlerinin karşılaştırılmasının yapıldığı çalışmalar hiç yok denecek kadar azdır. Tez çalışması ile ilgili literatürde dikkat çeken bazı çalışmalar şunlardır:

Clayton, Rogerson ve Rampedi (2015) çalışmalarında entegre raporlamanın Güney Afrika'daki durumunu değerlendirmek, sürdürülebilirlik raporlamasından entegre raporlamaya geçişin ne kadar gerekli olduğunu ve bu gerekli olan geçişin etkilerini araştırmaya çalışmışlardır. Araştırma neticesinde, şirketlerin sürdürülebilirlik raporunda, şirketlerin finansal sonuçları ile çevresel ve sosyal performansı arasında bağlantı kurulamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca mevcut raporlama modellerinin bu eksikliği, şirketler tarafından kabul edilmeye başlandığı ve entegre raporlamaya olan eğilimin arttığı sonucuna varılmıştır.

Needles, Frigo, Powers, Shigaev (2016) çalışmalarında finansal performans hedeflerinde başarılı olan şirketlerin entegre ve sürdürülebilirlik rapor kalite düzeylerini araştırmaya çalışmışlardır. Çalışma sonucunda yayınlanan raporların yüksek finansal performans ölçütlerini tam anlamıyla karşılamadığı sonucuna

ulaşmıştır. Ayrıca entegre ve sürdürülebilirlik raporlarının eşit performans sergilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Unerman, Zappetini (2016) çalışmalarında, kuruluşların finansal bilgileri ile sosyal ve çevresel bilgilerini tek bir raporda bir araya getiren entegre raporlama sisteminin, sürdürülebilirlik kavramını finansal değerler ile nasıl bağdaştırdığını araştırmışlardır. Sonuç olarak, sürdürülebilirlik kavramının finansal değerlerle bağdaştırılarak ifade edilmesinin uygun olduğu ve bunun birincil faydasının hissedarlara ait olacağına sonucuna varılmıştır.

Altınay Tarakcıoğlu (2016) çalışmasında entegre raporlama ile sürdürülebilirlik kavramı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmanın gelişme aşamasında olduğu, geçmişten günümüze yapılan çalışmaları sunduğu ve gelecekteki çalışmaları özetlediğinden bahsedilmiştir.

Martinez (2016) çalışmasında, entegre raporlamanın firmanın piyasa değerine olan etkisini ortaya koymak amacıyla, entegre rapor hazırlamaya yeni başlayan şirketlerin piyasa değerlerinde meydana gelen değişimleri incelemiştir. Çalışma sonucunda Martinez, entegre raporlamanın firmaların piyasa değeri üzerinde olumlu etki oluşturduğu sonucuna varmıştır.

Zhou, Simnett ve Green (2017) çalışmalarında ise entegre raporlamanın sermaye piyasasına olan etkisini araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, entegre raporlamanın sermaye piyasasına yararlı bilgiler sunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Berksoy (2018) çalışmasında sürdürülebilirlik ve entegre raporlama metodolojisinin sektörel bazda karşılaştırmalı olarak analizini gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda Türkiye'deki şirketlerin entegre rapor hazırlayabilmeleri için öncelikle sürdürülebilirlik ve şeffaflık gibi konulara daha fazla önem vermesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mishra (2019) çalışmasında, Hindistan'daki entegre raporlamanın durumunu analiz edebilmek için içerik analizini kullanmıştır. Çalışma sonucunda, Hindistan'da entegre raporlamanın benimsenme seviyesinin başlangıç düzeyinde olduğunu ortaya koymaktadır.

Aras, Özsözgün Çalışkan vd. (2019) çalışmalarında Türkiye'deki Entegre raporlamadaki mevcut durum, paydaşların beklentileri ve anlayışları araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, şirketler entegre raporlama hazırlamanın zor bir iş olduğunu düşünmektedirler. 'Entegre raporlama hazırlamanın zor bir iş olduğu' düşüncesinin yanlış bir düşünce olduğunun farkına varılabilmesi için entegre raporlama hakkında danışmanlık veren kurum sayısının artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENTEĞRE RAPORLAMA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI: KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Tez çalışmasının bu bölümünde birbirleriyle kapsam açısından çok benzer olan entegre ve sürdürülebilirlik raporlamaları karşılaştırmalı olarak kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Her iki raporlama sisteminin benzer ve farklı yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.1. Entegre ve Sürdürülebilirlik Raporlama Sistemlerinin Karşılaştırılması

Geleneksel finansal raporlama sistemleri geçmişten günümüze kadar sadece kurumun finansal değerlerini ifade etmektedir. Entegre ve sürdürülebilirlik raporlama sistemleri ise kurumun sosyal, çevresel ve ekonomik değerlerini ifade etmektedir (IFAC, 2015: 10). Entegre raporlama sistemi ile sürdürülebilirlik raporlama sistemi aynı amaca hizmet etmelerine rağmen rapor kapsamı açısından birbirlerinden farklılık göstermektedir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik raporlaması, entegre raporlama hazırlama sürecinin temellerinden birini oluşturmaktadır (Hoque, 2017: 242). Diğer bir ifadeyle sürdürülebilirlik raporu, entegre raporlamanın alt kümesi olarak görülebilir (PWC, 2013: 4).

Sürdürülebilirlik raporlaması bir kurumun sosyal, çevresel ve ekonomik verilerini kurumun finansal verilerinden bağımsız olarak ortaya koymaktadır. Entegre raporlama ise kurumun sosyal, çevresel ve ekonomik verilerini finansal bilgilerle bağdaştırarak ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, sürdürülebilirlik raporları kurumların sahip olduğu sınırlı kaynaklarının ve bu kaynaklarının, çevreye olan zararlarını sunmanın yanında müşteriler ve ilgili diğer tüm paydaşlarla olan ilişkilerini de sunmaktadır (Topcu, Korkmaz, 2015: 12). Fakat raporlama kapsamında ifade edilen finansal ve finansal olmayan bilgiler bir bütün olarak sunulmamaktadır. Entegre raporlamada ise ifade edilen finansal ve finansal olmayan bilgiler bir bütün olarak sunulmaktadır.

Entegre ve sürdürülebilirlik raporlarının benzer bilgiler içermesinden dolayı entegre ve sürdürülebilirlik raporlaması aynı rapor gibi görülmektedir. Fakat entegre

raporlama sürdürülebilirlik raporlarından daha bütüncül ve daha geniş kapsamlıdır (Topcu; Korkmaz, 2015: 12). Entegre ve sürdürülebilirlik raporlama arasındaki bir diğer farklılık, sürdürülebilirlik raporlama kurumun geçmiş değerlerini ifade ederken entegre raporlama kurumun gerçek performansını kurumun gelecek ile ilgili stratejisiyle ilişkilendirerek kurumun geleceği hakkında da bilgileri ifade etmektedir. Ayrıca entegre raporlama ile kurumun gelecek hedefleri ile ilgili oluşabilecek risk ve fırsatlarda ifade edilmektedir (<http://www.escarus.com>, 2017).

Entegre ve sürdürülebilirlik raporları karşılaştırmalı olarak incelendiğinde entegre raporlamanın daha gelişmiş olduğu, bir işletme hakkında merak edilen birçok konu ile ilgili paydaşlara bilgi sağladığı görülmektedir. Bu bağlamda entegre raporlamanın iş dünyasına yararlı olacağı düşünülmektedir. Fakat entegre raporlamada ifade edilen finansal olmayan bilgilerin doğruluğunun kanıtlanması entegre raporlamanın başarısının kanıtlanmasında kilit bir başarı faktörüdür. Bu nedenle finansal olmayan bilginin doğruluğunun kanıtlanması entegre raporlamanın çözüm bekleyen konularından birisidir.

Tablo 3.1: 'de Entegre, sürdürülebilirlik ve finansal raporlama sistemleri birbirleriyle karşılaştırılmıştır.

Tablo 3.1: Entegre, Sürdürülebilirlik ve Finansal Raporlama Sistemlerinin Teorik Olarak Karşılaştırılması

	Finansal Raporlar	Özet Raporlar	Sürdürülebilirlik Raporlaması	Entegre Raporlama
AMACI	Belli bir raporlama zamanında kurumun finansal performansı ve nakit akışlarını sunmak.	Finansal tablolar için gerekli olan bilgileri hazırlamak ve yönetim organına ileri bakış açısı kazandırmak.	İşletme faaliyetlerinin sosyal ve çevresel etkilerini geniş bir çerçevede değerlendirmek, işletmenin stratejilerini ve hedeflerini sunmak	Finansal sermaye sağlayıcılarına, zaman içinde firma değerinin nasıl arttığını açıklamak
BİLGİ KULLANICILARI	Mevcut ve potansiyel yatırımcılar, finansal fon sağlayıcılar ve Diğer alacaklılar	Mevcut ve potansiyel yatırımcılar, finansal fon sağlayıcılar ve Diğer alacaklılar	Yatırımcılar ve ilgili diğer tüm paydaşlar.	Finansal sermaye sağlayıcıları ve işletmenin değer oluşturma sürecini merak eden bilgi kullanıcıları
KAPSAMI	İşletmenin varlıklarını, -Yükümlülüklerini, - Özkaynaklarını ve Özkaynaklardaki değişimi, - Nakit akışlarını kapsar.	-İşletmenin maruz kaldığı riskleri, -Risk yönetimini ve işletmenin stratejileri ile ilgili bilgileri kapsar.	İşletmenin performansını belirlemede önemli rol oynayan konuları kapsar. Bu konular: -Ekonomik, -Çevresel ve sosyal olmak üzere üç boyutta incelenir.	-Firmaya genel bakış ve dış çevre, - İş modeli -Riskler ve Fırsatlar -Performans gibi birçok konuyu kapsar.

Kaynak: IFAC (2015a). Materiality in <IR> guidance for the preparation of integrated reports, s.11

3.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın başlangıç kısımlarında bahsedildiği gibi iş dünyasında yaşanan krizler ve bazı hileli olaylar, ilgili paydaşlar ile işletmeler arasında güvensizlik problemine yol açmıştır. Bu nedenle yatırımcılar yatırım yaparken daha dikkatli davranmakta ve işletmeler hakkında çok daha fazla bilgiyi talep etmektedir. Bu talebi karşılayabilmek için işletmeler sosyal, çevresel ve ekonomik durumlarını ilgili paydaşlara aktarabilmek için sürdürülebilirlik raporunu hazırlamaya başlamışlardır. Son zamanlarda ortaya çıkan entegre raporlamanın ise ilgili paydaşların bilgi ihtiyacını çok iyi karşıladığı öngörülmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın amacı sürdürülebilirlik raporlaması ile entegre raporlamayı karşılaştırmalı olarak analiz etmektir. Hangi raporlama sisteminin daha geniş kapsamlı olduğu ve hangi raporlama sisteminin iş dünyasına daha yararlı olacağının araştırılmasıdır.

Ayrıca bu tez çalışmasının amacı, Türkiye’de entegre raporlama kavramının işletmeler tarafından nasıl anlaşıldığını ortaya koymaktır. Türkiye’de faaliyet gösteren, entegre ve sürdürülebilirlik raporu hazırlayan işletmelerin hazırladıkları her iki rapor kapsamındaki farklılıkları ortaya çıkarmaktır.

3.3. Araştırmanın Önemi

Daha önce literatürde entegre ve sürdürülebilirlik raporlama sistemlerinin karşılaştırılması mevcut olmadığından tez çalışmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.4. Araştırmanın Problemi

Araştırma problemi ‘Entegre raporlama ile sürdürülebilirlik raporlaması arasında ne gibi farklılıklar vardır?’ ‘Entegre raporlama ile sürdürülebilirlik raporlama arsındaki benzer yönler nelerdir?’ Hangi raporlama sisteminin iş dünyasına sağlayacağı faydalar daha fazladır?

3.5. Araştırmanın Kapsamı

Entegre raporlamanın geçmişi incelendiğinde Güney Afrika'da ortaya çıktığı görülmektedir. Daha sonra 2010 yılında Johannesburg borsasına kote olan tüm şirketlerin entegre rapor hazırlaması zorunlu hale getirilmiştir (<http://entegreraporlamatr.org/tr>). Bu bağlamda Güney Afrika'da faaliyet gösteren şirketlerin entegre raporlama konusunda daha tecrübeli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında Güney Afrika'da faaliyet gösteren şirket raporları incelenmiş ve daha sonra Türkiye'de faaliyet gösteren şirket raporlarıyla karşılaştırılmıştır.

Tez çalışması kapsamında, toplam 12 şirketin entegre ve sürdürülebilirlik raporu incelenmiştir. 8 Şirket Güney Afrika'da faaliyet göstermektedir. Geriye kalan 4 şirket ise Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerdir. Her şirketin entegre ve sürdürülebilirlik raporu kendi içinde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Ayrıca ülkeler arası entegre raporlama anlayışı da karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmada yer alan şirketler, entegre ve sürdürülebilirlik raporlarının raporlama yılları ve rapor sayıları **Tablo 3.2:** ifade edilmektedir.

Tablo 3.2: Çalışmada Yer Alan Şirketler

Şirketler	Rapor Türü	Raporlama Yılı	Sayfa Sayısı	Rapor Dili
Anglogold Ashanti Ltd	Entegre	2018	188	İngilizce
	Sürdürülebilirlik	2018	96	İngilizce
African Rainbow Minerals Ltd	Entegre	2019	146	İngilizce
	Sürdürülebilirlik	2019	138	İngilizce
BORSA İstanbul	Entegre	2017	166	Türkçe
	Sürdürülebilirlik	2016	86	Türkçe
Clicks Group Ltd	Entegre	2019	86	İngilizce
	Sürdürülebilirlik	2019	70	İngilizce
Oceana Group Ltd	Entegre	2018	104	İngilizce
	Sürdürülebilirlik	2018	64	İngilizce
ÇİMSA	Entegre	2016	210	Türkçe
	Sürdürülebilirlik	2015	63	Türkçe
Nampak Ltd	Entegre	2018	96	İngilizce
	Sürdürülebilirlik	2018	30	İngilizce
Sasol Ltd	Entegre	2019	110	İngilizce
	Sürdürülebilirlik	2018	48	İngilizce
Imperial Holdings Ltd	Entegre	2019	132	İngilizce
	Sürdürülebilirlik	2015	44	İngilizce
Pick n Pay Stores Ltd	Entegre	2019	60	İngilizce
	Sürdürülebilirlik	2019	26	İngilizce
TSKB	Entegre	2016	62	Türkçe
	Sürdürülebilirlik	2015	71	Türkçe
Türkiye İş Bankası	Entegre	2018	122	Türkçe
	Sürdürülebilirlik	2017	51	Türkçe

Tablo 3.2. incelendiğinde sürdürülebilirlik raporlarının entegre raporlamaya göre daha az sayfadan oluştuğu görülmekte, buradan da entegre raporlamanın daha geniş kapsamlı olduğu sonucu çıkarılabilmektedir.

3.6. Araştırmanın Yöntemi

Güney Afrika ve Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin hazırlamış olduğu entegre ve sürdürülebilirlik raporları, ilgili belgeleri veya kayıtları inceleyen, ve rapor metninin içerisinden bilgi toplayarak kayıtların birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya koymaya çalışan nitel analiz tekniklerinden biri olan içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla şirketlerin yayınladıkları sürdürülebilirlik ve entegre raporlar incelenmiş, rapor kapsamına dâhil ettikleri konular karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Daha sonra entegre rapor kalitesi, IIRC tarafından hazırlanan kılavuz baz alınarak, ülkeler bazında incelenmiştir.

3.6.1. İçerik Analizi

İçerik analizi, yaygın olarak kullanılan nitel bir araştırma tekniğidir (Hsieh, Shannon, 2005:1277). İçerik analizi, belirlenmiş kurallar çerçevesinde yazı, metin, rapor ve film gibi içeriğin incelenmesidir. Dolayısıyla içerik analizinde kullanılan materyaller sözel, yazılı metinlerden veya resimlerden oluşmaktadır. İçerik analiz yönteminde gerçekleşmiş olan olaylara ait belgeler incelenmektedir. Ayrıca içerik analizi yönteminde netice olarak ortaya çıkan durum, etkileri ile birlikte değerlendirilmelidir (Oral, 2018: 37).

Tavşancıl, Aslan (2001)’e göre içerik analizi, sözel veya yazılı kaynakları sistematik bir şekilde incelenmesidir (Sert, Kurtoğlu v.d.2012: 353). Tez çalışmasında içerik analiz türlerinden özetleyici içerik analizi kullanılmıştır. Özetleyici içerik analizi, materyaller başka kelimelerle açıklamaktadır. Yani ilk olarak daha az ilgili pasajlar ve aynı anlamlara gelen açıklamalar atlanır daha sonra aynı anlama gelen açıklamalar birleştirilerek aktarılmaya çalışılır (Yüksel, 2015, 5). Gökçe (1995)’ e göre içerik analizi gözlem yolu ile sosyal gerçekliğe yönelik çıkarımları amaçlamaktadır (Yüksel, 2015, 5).

3.6.2. Nitel İçerik Analiz Yöntemleri

İçerik analizi uygulamaları tek bir yöntem olmaktan ziyade aslında üç farklı yaklaşımı içermektedir. Her üç yaklaşımın amacı, metin içeriğinin anlamlı bir şekilde yorumlaya çalışmaktır. Nitel içerik analiz yöntemleri şunlardır (Hsieh, Shannon, 2005:1277):

Geleneksel İçerik Analizi: Bu yaklaşımda kodlanan kategoriler, doğrudan doğruya metinden elde edilen verilerle türetilmektedir.

Yönlendirilmiş İçerik Analizi: Bu yaklaşıma göre kodlanan kategoriler, daha önce belirlenen kılavuz veya teoriye uygun bir şekilde türetilmektedir.

Özetleyici İçerik Analizi: Bu yaklaşıma göre kategori verileri, genellikle anahtar kelimelerin veya içeriğin sayılması, karşılaştırılması ve daha sonra yorumlanarak açıklanmasıyla türetilmektedir.

Çalışma kapsamında nitel içerik analiz yöntemlerinden, özetleyici içerik analiz yöntemi daha baskın bir şekilde kullanılmıştır.

3.7. Araştırma Bulguları

Her bir şirketin, entegre ve sürdürülebilirlik raporu karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve inceleme sonucunda entegre ve sürdürülebilirlik raporlarını birbirinden ayıran özellikler saptanmaya çalışılmıştır. Karşılaştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde ifade edilmektedir.

Tablo 3.3. BORSA İstanbul Anonim Şirket Raporlarının Karşılaştırılması

Entegre Rapor İçeriği	Sürdürülebilirlik Rapor İçeriği
<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (Borsa İstanbul, 2017):</p> <ul style="list-style-type: none">• Raporla ilk olarak şirketin stratejik öncelikleri ‘Sürdürülebilir gelir akışı sağlamak, operasyonel etkinlik, inorganik büyüme’ şeklinde ifade edilmektedir. Daha sonra vizyon, misyon, stratejik hedefler gibi kavramlar açıklanmaktadır.• Özetle Borsa İstanbul kısmında şirketin 2017 yılındaki gelir dağılımı yapılmış, net kâr, favök oranı ve şirketin borsa değerine yer verilmiştir.• İlgili paydaşlar, paydaşlarla olan iletişim kanalları ve iletişim konuları bir tabloda ifade edilmiştir. Daha sonra paydaşlar için oluşturulmuş olan değerler finansal, insan, fikri, üretilmiş, sosyal olarak ayrılarak ifade edilmiştir.• Şirketin iş modeli tam entegre bir şekilde ifade edilmiştir. Şirketin risk yönetimi stratejik, finansal, teknolojik konularıyla beraber incelenmiştir. Şirketin 2017 yılına ait performansı sermaye öğeleriyle açıklanmıştır.• Şirketin sürdürülebilirlik adına her şeyi ifade edilmiştir. ‘Sürdürülebilir borsa özelliğine sahip 5 borsadan biri olduğuna yer verilmiştir.• Daha sonra şirketin kurumsal yönetimi hakkında geniş bilgiye yer verilmiştir.	<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (Borsa İstanbul, 2016):</p> <ul style="list-style-type: none">• Şirketin kurumsal profili hakkında ‘Tam entegre bir iş modeli, yatırımcılar için istikrar ve güven sağlayan etkin bir platform, sermaye piyasasının süpermarketi’ olarak ifade edilmektedir.• Vizyon, misyon ve doğruluk, eşitlik vb. ilkeler belirtilmiştir. Daha sonra başka bir başlık olan Borsa İstanbul bölümünde şirket ile ilgili bazı performans bilgilerine yer verilmiştir.• Şirketin sürdürülebilirlik yaklaşımı hakkındaki düşünce ve stratejilerine yer verilmektedir.• Raporun üçüncü bölümünde şirketin stratejisi, paydaşlarla olan ilişkileri, kurumsal yönetimi, teknolojik riskleri konularına açıklık getirilmektedir.• Borsa İstanbul’un geliştirmiş olduğu entegre iş modeli sayesinde Türkiye ekonomisinde önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir• Atık ve malzeme yönetimi bölümünde şirketin çevreyi nasıl etkilediği ifade edilmiştir.
<p>➤ Rapor içerikleri incelendiğinde şirketin vizyon, misyon, ilgili paydaşlar, iş modeli ve kurumsal yönetim konuları her iki raporda da ifade edildiğinden Borsa İstanbul A.Ş.’nin entegre ve sürdürülebilirlik raporunun birbirine benzediği sonucuna varılmaktadır. Ancak şirketin entegre raporunda daha geniş sermaye dağılımı, risk yönetimi, net kar gibi konular ifade edildiğinden kapsam olarak entegre raporun sürdürülebilirlik raporundan daha geniş olduğu sonucuna varılabilir.</p>	

Tablo 3.4. African Rainbow Minerals Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması

Entegre Rapor İçeriği	Sürdürülebilirlik Rapor İçeriği
<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (ARM, 2019):</p> <ul style="list-style-type: none">• Raporunda ilk olarak şirketin ortaklık yapısı ifade edilmiştir. Daha sonra şirket tarafından oluşturulan toplam değer belirtilerek, ilgili paydaşlara nasıl dağıtıldığı ifade edilmiştir.• Şirketin iş modeli hakkında (finansal sermaye, insanlarla ilişkiler, doğal sermaye, yenilik vb.) geniş bilgiye aktarılmıştır.• İlgili paydaşların, şirket hakkındaki kaygıları ile şirketin bu kaygılara nasıl cevap verdiği raporda açıklanmıştır.• Şirketin stratejisi ‘Rekabetçi bir anlayışa sahip olarak getiriye yükseltmek ve sürdürülebilir bir değer oluşturmak.’olarak tanımlanmış ve strateji geniş bir şekilde açıklanmıştır. Ayrıca şirketin ekonomik, sosyal ve çevresel amaçları hakkında bilgiler sunulmaktadır. Şirketin muhtemel riskleri ile fırsatlarını açıklanmış ve şirketin risk yönetimi hakkında riskleri ve bu riskleri kontrol altına almak için alınan önlemlerle ilgili geniş bilgiler sunulmuştur.• Şirketin finansal durumu hakkında bilgilere yer verilmiş ve şirketin finansal performansını etkileyen önemli konular ifade edilmiştir.• Şirketin sürdürülebilirlik yaklaşımı ve yıllar itibari ile sürdürülebilirlik performansı hakkında bilgilere yer verilmiştir.• Şirketin faaliyet gösterilen bölgelerine göre üretim süreci açıklanmıştır. Şirketin üretim maliyeti açıklanmıştır	<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (ARM, 2019):</p> <ul style="list-style-type: none">• İlk olarak şirketin, elde ettiği sürdürülebilir değeri nasıl raporladığı hakkında açıklama yapılmaktadır. Karbon ayak izi, elektrik-su tüketim vb. oranlar açıklanmış, ardından şirketin sürdürülebilirlik performansı yıllar itibari ile açıklanmıştır.• Şirketin ortaklık yapısı, stratejisi, oluşturmuş olduğu değerler, faaliyet alanları, iş modeli açıklanmıştır.• Şirketin, sürdürülebilirlik performansını nasıl yönettiği ve sürdürülebilir kalkınma modeli hakkında açıklanmıştır.• Şirketin risk ve fırsatlarını nasıl yönettiği açıklanmaktadır. Ayrıca şirketin ilgili paydaşları ve paydaşlarla olan ilişkiler, paydaşların merak ettikleri konular açıklanmaktadır.• Çalışan güvenliği konusuna verilen önemden bahsedilmiş, elde edilen güvenlik ile ilgili başarılar aktarılmıştır.• Şirket faaliyetlerinin çevreye olan etkisi ‘Şirketin, çevre yönetimine olan bağlılığından dolayı çevreye hiç zarar vermemeye çalışmaktadır.’ şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca, çevresel odak noktalar açıklanmıştır. Şirketin sosyal ve çevresel sorumlulukları ifade edilmiştir. GRI raporlama endeksinden çevresel, ekonomik konularından bahsedilmiş hazırlanan raporun GRI ilkelerine uygun olarak hazırlandığı ifade edilmiştir.
<p>➤ Rapor içerikleri incelendiğinde şirketin ortaklık yapısı, stratejisi, iş modeli, risk ve fırsatları, sürdürülebilirlik anlayışı vb. konuların her iki raporda da aynı olduğu görülmektedir.</p> <p>➤ Sürdürülebilirlik raporunda, şirketin sosyal ve çevresel konularının daha ağır bastığı görülmektedir. Entegre raporlamada ise şirketin çevresel, sosyal durumu belirtilmesinin yanı sıra üretim süreci, üretim maliyeti, finansal performansı hakkında bilgilere de yer verilmektedir. Bu bağlamda entegre raporlamanın sürdürülebilirlik raporlarını kapsadığı sonucu çıkarılabilmektedir.</p>	

Tablo 3.5. AngloGold Ashanti Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması

Entegre Rapor İçeriği	Sürdürülebilirlik Rapor İçeriği
<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (ASL, 2018):</p> <ul style="list-style-type: none">• Misyon, vizyon ve kurumsal değerler bir sayfada ifade edilmiştir.• Şirket entegre raporunda, faaliyet gösterdiği alanları, kullanılan bütün kaynakları, kurumsal sürdürülebilirliğin nasıl yönetildiğini, 2018 yılı içinde stratejik hedeflere ne derece ulaşıldığını ve nasıl değer oluşturduğunu açık bir şekilde ifade etmeyi amaçlamaktadır.• Şirketin profili, stratejisi, üretimi, verimliliği, toplam sürdürülebilirlik maliyeti gibi konulara açıklık getirilmiştir.• Raporun ikinci bölümünde şirketin dış çevresiyle ilgili riskleri, fırsatları ve nasıl değer oluşturmaya çalıştıkları, oluşturdukları değeri nasıl gerçekleştirdikleri ifade edilmektedir.• Şirketin sahip olduğu sermaye (Doğal sermaye, finansal sermaye, üretilmiş sermaye, sosyal sermaye, insan sermayesi) olarak türlerine ayrılmıştır. Ayrıca, Şirketin iş modeli detaylı olarak açıklanmıştır.• Şirketin oluşturmuş olduğu değerler açık bir şekilde ifade edilmiştir. Ayrıca ekonomiye sağladığı yararlar açıklanmıştır.• Şirketin dış çevresi ile olan ilişkileri açıklanmıştır. Ayrıca şirketin risk ve fırsatları 10 sayfada geniş bir şekilde ifade edilmiştir. Şirketin insanlarla olan ilişkileri açıklanmıştır.• Şirketin 2014-2018 yıllarındaki finansal durumu 5 sayfada ifade edilmiştir. Ayrıca faaliyet gösterilen bölgelerin özellikleri yer almaktadır.• İşletmenin beş yıllık istatistiki bilgilerine yer verilmektedir.• Şirketin gelecek ile ilgili planlarına yer verilmiştir.• Sürdürülebilirliğin nasıl yönetildiği açıklanmıştır. Kurumsal yönetim hakkında bilgilere yer verilmiştir.	<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (ASL, 2018):</p> <ul style="list-style-type: none">• Entegre raporda belirtilen misyon, vizyon ve değerler harfiyen tekrar edilmiştir.• Şirket, sürdürülebilirlik raporunda, sürdürülebilir kalkınma performansına genel bir bakış sunmayı ve alınan şirket kararlarının nasıl ve ne için alındığını açıklamayı amaçlamaktadır.• 2030 yılına kadar, şirket tarafından gerçekleştirilmesi düşünülen güvenlik, sağlık, çevre, hükümet ve toplum, insan hakları konularındaki şirket amaçları belirtilmiştir.• Entegre raporda belirtildiği gibi, şirketin profili, stratejisi, üretimi, verimliliği, toplam sürdürülebilirlik maliyeti gibi konulara açıklık getirilmiştir• 2018’ de üretilen ekonomik değer ifade edilerek, şirketin ekonomik performansı açıklanmıştır.• Üçüncü bölümde şirketin sürdürülebilirlik kalkınma stratejisi yıllar bazında açıklanmaktadır.• Şirketin çevresel, ekonomik vb. konularında sürdürülebilir gelişme değerlendirilmesi yapılmıştır.• Raporun dördüncü bölümünde, çalışan güvenliği, çalışan ve toplum sağlığı, çevresel sorumluluk, insan haklarına saygı gibi konularla ilgili bilgiler aktarılmaktadır.➤ Raporlar incelendiğinde bazı konuların her iki raporda da değiştirilmeden aktarıldığı ve sürdürülebilirlik raporunun şirketin daha çok finansal olmayan bilgilerini içerdiği görülmektedir. Ayrıca entegre raporda şirketin vizyonundan gelecek planlarına kadar birçok bilgiye yer verildiğinden daha geniş kapsamlı olduğu sunucuna bir kez daha varılmaktadır.

Tablo 3.6. Clicks Group Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması

Entegre Rapor İçeriği	Sürdürülebilirlik Rapor İçeriği
<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (Clicks Group, 2019):</p> <ul style="list-style-type: none">• Şirketin birincil raporlama aracının entegre raporlama olduğu ifade edilmektedir• IIRC tarafından belirlenen sermaye öğeleri doğrultusunda şirketin 2019 yılında oluşturmuş olduğu değerler açıklanmıştır.• Şirketin hangi sektörde faaliyet gösterdiği, kurumsal profili, sürdürülebilir finansal performansı, pazar payı, stratejisi hakkında geniş bilgiler yer almaktadır.• Şirketin iş modeli ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.• Şirketin değer oluşturma ve sürdürülebilir kılma yeteneğini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecek malzeme konularını açıklanmaktadır. Ayrıca şirketin bazı konular dâhilindeki risk ve fırsatları da açıklanmıştır.• Şirketin 5 yıllık performansı detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Gelecek yıllara ait şirket planlarına yer verilmiştir. Şirket tarafından oluşturulmuş bütün değerler ve yapılan bütün yatırımlar açıklamıştır. Şirket paydaşlarının kimler olduğuna yer verilmiştir.	<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (Clicks Group, 2019: 1):</p> <ul style="list-style-type: none">• Şirket amacının ‘Perakendecilikte lider olmak, sağlık ve güzellik teklifleriyle uzun vadeli sürdürülebilir değer oluşturmak’ olarak ifade edilmiştir.• Şirket tarafından hazırlanmış olan sürdürülebilirlik raporu, entegre raporlama hazırlama sürecinin önemli bir bileşeni olarak görülmüştür Daha sonra raporda Şirketin sürdürülebilirlik yaklaşımı açıklanmıştır.• 2019 yılında oluşturulan değerler açıklanmıştır. Şirketin yıllık cirosu, faaliyet kar marjı gibi konular hakkında bilgiler yer almaktadır.. Ayrıca şirketin 5 yıllık performansı rapor kapsamında sunulmuştur.• Şirketin çalışanlarına verdiği değerler açıklanmıştır. Çalışan memnuniyeti hakkında yapılan anket sonuçları yorumlanmıştır.• İlgili paydaşlar hakkında oluşturulmuş değerler ifade edilmiştir.• Şirketin çevreyle olan ilişkilerini ifade eden ‘Karbon salımı, karbon ayak izi, enerji ve su tüketimi vb. bilgiler’ çevre adlı bölümde ifade edilmektedir. Ayrıca şirketin çevre ile ilgili hedefleri açıklanmıştır.
<p>➤ Clicks Group şirketinin entegre ve sürdürülebilirlik raporları incelendiğinde, yıl içinde şirket tarafından oluşturulmuş olan değerler, şirketin 5 yıllık performansı, her iki rapor kapsamında ifade edildiği görülmektedir. Şirket sürdürülebilirlik raporlarını entegre raporlama hazırlama sürecinin önemli bir bileşeni olarak görmesi entegre raporlama kapsamının daha geniş olduğu sonucunu doğurmaktadır. Sürdürülebilirlik raporunda, şirketin değer oluşturma ve sürdürülebilir kılma yeteneğini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecek malzeme konuları, risk ve fırsatlar, gelecek planları hakkında bilgilere yer verilmemektedir.</p>	

Tablo 3.7. Oceana Group Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması

Entegre Rapor İçeriği	Sürdürülebilirlik Rapor İçeriği
<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (Oceana Group, 2018):</p> <ul style="list-style-type: none">• Şirket raporda ilk olarak tarihçesini, faaliyet alanlarını ve entegre rapor hakkındaki düşüncelerini açıklamaktadır.• Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yer verilmektedir.• İşimiz (Our business) bölümünde şirket profili, değer oluşturma süreci (Doğal, insan, sosyal ve çevresel, finansal, entelektüel sermaye çerçevesinde değer oluşturma süreci açıklanmıştır.) stratejiler v.b. konular yer almaktadır.• Çalışma bağlamı (The operating context) bölümünde şirketin dış çevreyle, paydaşlarıyla olan ilişkileri açıklanmıştır. Ayrıca, şirketin maddi konulardaki risklerini nasıl yönettiği, iş modelini etkileyen konuların ne olduğu ve oluşturduğu değeri nasıl koruduğu açıklanmaktadır.• Stratejiye karşı grup performansı (Group performance against strategy) bölümünde şirketin performansı, nasıl sürdürülebilir finansal getiri sağladığı, operasyonlarını nasıl optimize ettiği, hakkında açıklamalar yapılmıştır.• Özet konsolide finansal tablolar (Summarised consolidated financial statements) bölümünde ise şirketin konsolide gelir tablosu, finansal durum tablosu, nakit akış tablosuna yer verilmiştir.	<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (Oceana Group, 2018): Raporun ilk kısmında şirketin temel amacı, misyonu, stratejik hedefleri, faaliyet gösterdiği alanlar ifade edilmektedir.</p> <ul style="list-style-type: none">• Raporun ikinci kısmında, şirketin değer oluşturma süreci(IIRC tarafından belirlenen sermaye öğeleri dâhilinde) açıklanmıştır.• Şirketin sürdürülebilirlik konusunda odak noktalarına yer verilmektedir.• Raporun Gıda güvenliğine ve sürdürülebilir deniz kaynaklarına katkıda bulunmak (Contributing to food security and sustainable marine sources') adlı bölümünde sürdürülebilir deniz ürünleri, gıda güvenliği standartları, balık tutma sorumluluğu konuları açıklanmaktadır.• Raporun dördüncü bölümünde çalışan güvenliği, çalışan hakları, çalışmak için uygun ortamın sağlanması konuları açıklanmaktadır.• Çevreyi korumak (Protecting the environment) adlı altıncı bölümde ise şirketin en büyük riskleri, performans hedefleri, politika ve yönetimi konularında bilgiler aktarılmaya çalışılmıştır.• Toplum ihtiyacına cevap verme (Responding to community needs) adlı bölümde, toplum ihtiyaçlarının ne derecede karşılandığı ve hedeflenen sosyal yatırımlar v.b. konular açıklanmıştır. Raporun son bölümünde şirketin performans verilerine yer verilmiştir.
<ul style="list-style-type: none">• Bu karşılaştırmada entegre ve sürdürülebilirlik raporları arasında tespit edilen benzer konular: temel amaç, misyon, değer oluşturma süreci, performans verileridir. Ancak entegre raporda bu konular çok daha geniş kapsamlı olarak ve bir bütün olarak ifade edilmektedir. Buna ek olarak entegre raporda, dış çevre, paydaşlarla olan ilişkiler, nasıl sürdürülebilir finansal getiri sağlandığı, iş modelini etkileyen konular bahsedilmekte iken sürdürülebilirlik raporunda bu konular yer almamaktadır. Sürdürülebilirlik raporunda ise entegre raporda bahsedilmeyen sürdürülebilirliğin odak noktası, hedeflenen sosyal yatırımlar v.b. konular yer almaktadır.	

Tablo 3.8. ÇİMSA Anonim Şirket Raporlarının Karşılaştırılması

Entegre Rapor İçeriği	Sürdürülebilirlik Rapor İçeriği
<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (Çimsa, 2016):</p> <ul style="list-style-type: none">• Raporla şirketin misyonu ile değerleri ifade edilmiştir. Şirketin değerleri 'başarma arzusu, ekip çalışması, müşteri odaklılık, toplumsal gelişimin sağlanması' olarak ifade edilmiştir. Ayrıca şirket entegre rapor kapsamında strateji ile sermayeyi, kalite ile üretimi birleştirmektedir. Daha sonra kurumsal profil kapsamında, ortaklık yapısından bahsedilmiştir.• Kilometre taşları adlı bölümde şirketin yıllar içinde yaşadığı önemli olaylara yer verilmiştir.• Raporun dördüncü bölümünde, şirketin stratejisi, ilgili paydaşları, İş döngüsü, yıl içinde şirket tarafından oluşturulmuş olan değerler, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve öncelikleri, risk ve fırsatlar konuları hakkında geniş bilgi aktarımında bulunulmuştur.• Raporun beşinci bölümünde, şirketin çevresel, sosyal sürdürülebilirlik adına elde ettiği gelişmeler belirtildikten sonra ekonomik performanstan, insan kaynaklarından, iş güvenliğinden, çevre yönetiminden, kurumsal sosyal sorumluluklardan bahsedilmektedir.• Altıncı bölümde yönetim kurulu faaliyet raporuna, yedinci bölümde ilgili yıla ait finansal bilgiler, sekizinci bölümde, performans tablosuna ve GRI G4 içerik indeksine yer verilmiştir.	<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (Çimsa, 2015):</p> <ul style="list-style-type: none">• Kısaca Çimsa adlı bölümde, 2015 yılında Çimsa'nın sahip olduğu değerlere yer verilmiştir.• Çimsa'nın ortaklık yapısı, misyonu, değerleri, ürünleri hakkında bilgiler aktarılmıştır.• Yönetişim ve sürdürülebilirlik adlı bölümde şirketin kurumsal yönetimi, risk yönetimi, iç denetimi, iş etiği hakkında bilgilere yer verilmiştir. Sürdürülebilirlik yönetimi, sürdürülebilirlik stratejisi, sürdürülebilirlik öncelikleri GRI G4 kılavuzunda belirtilen sosyal çevresel ve ekonomik ana başlıkları altında ifade edilmiştir. İlgili paydaş ve bu paydaşlarla olan iletişim araçları açıklamıştır.• Yerel ekonomiye doğrudan veya dolaylı olarak sağlanan katkılar ifade edilmiştir. Müşteri memnuniyeti ve ürün sorumluluğu hakkında açıklama yapılmıştır.• İnsan hakları, çalışanlarla iletişim, öğrenen organizasyon, iş sağlığı ve güvenliği konuları açıklandıktan sonra toplam enerji tüketimi, toplam yakıt tüketimi, sera gazı emisyonları açıklanmıştır.• Sekizinci bölümde su ve atık su yönetimi, çeşitli yollarla oluşan atıklar hakkında bilgiler ifade edilmiştir. Raporun son bölümünde ise toplum adına yapılan yatırımlardan bahsedilmiştir. Ayrıca performans tablosuyla, GRI içerik endeksine de yer verilmiştir.
<ul style="list-style-type: none">• Çimsa şirketinin her iki rapor kapsamı birbirine çok benzerlik göstermektedir. Ancak entegre raporda konular geniş yönüyle incelenmiştir. Ayrıca, entegre rapor kapsamında konuların daha geniş bir şekilde açıklandığının bir kanıtı da raporların sayfa sayılarından anlaşılmaktadır. Bunun dışında sürdürülebilirlik rapor kapsamında olmayıp entegre rapor kapsamına dahil edilen konuların iş modeli, yıllar içinde yaşanan önemli olaylar, gelecek yıllara ait hedefler olduğu tespit edilmiştir.	

Tablo 3.9. Nampak Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması

Entegre Rapor İçeriği	Sürdürülebilirlik Rapor İçeriği
<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (Nampak, 2018):</p> <ul style="list-style-type: none">• Raporun ilk kısmında şirketin faaliyet gösterdiği alan, misyon ve vizyon, şirketin değerleri, şirketin sorun yaşadığı konular, sahip olduğu varlıklar ifade edilmiştir. Sürdürülebilir kârlılık amacı ile tüm paydaşlar için değer oluşturmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. Değer oluşturmaya yardımcı olan paydaşlardan bahsedilmiştir. Şirket tüm yönüyle ilgili paydaşlara sunulmaktadır.• Sermaye öğeleri (insan, finansal, doğal, sosyal v.b.) bağlamında oluşturulmuş olan değerler ve bu değerlerin nasıl sürdürülebilir hale getirildiği açıklanmıştır.• Şirketin stratejisi, finansal performansı, planları, risk ve fırsatlar açıklanmıştır. Ayrıca şirketin beş yıllık finansal durumu, özet konsolide gelir tablosu, nakit akış tablosu v.b. tablolar ile bu tablolara ait dipnotlar ifade edilmiştir.• Şirketin kurumsal yönetimi hakkında ve ödenen ücretler hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.• Rapor kapsamında sosyal, etik ve dönüşüm komitesi raporu yer almaktadır. Bu raporla şirketin sorumlulukları, tüketici ve firma ilişkileri, sağlık ve güvenlik konuları hakkında bilgilere yer verilmiştir.	<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (Nampak, 2018):</p> <ul style="list-style-type: none">• Sürdürülebilirlik raporu ile şirket, ilgili yıla ilişkin sosyal, çevresel ve ekonomik performansını ve faaliyetlerini ayrıntılı olarak aktarmaktadır. Ayrıca raporda bazı konularda entegre raporundan daha ayrıntılı bilgilerin yer aldığı görülmektedir.• Rapor kapsamında, şirketin sürdürülebilir kalkınma stratejisi, sürdürülebilirlik göstergeleri, öğrenen organizasyon, şirketin performansı hakkında açıklamalar yapılmıştır.• Şirket tarafından çalışanlar için düzenlenen eğitim kursları ve katılım sayıları ifade edilmiştir. İş sağlığı ve güvenliği konusunda verilen önemden bahsedilmektedir.• Şirketin çevresine verdiği önem ve kattığı değerler ifade edilmiştir. Çevresel sorumluluğa önem verip, çevreye zararsız olan ambalajlar üretmeye çalışmaktadır. Kurumsal ve tedarikçi gelişimi açıklanmıştır. Geri dönüşüm konusunda elde edilen başarılar ifade edilmiştir. Şirketin, önemli risk ve fırsatları açık bir şekilde ifade edilmiştir.• Şirket tarafından tüketilen enerjiden bahsedilmiştir. Gaz emisyonları açıklanmıştır.
<ul style="list-style-type: none">• Rapor içerikleri incelendiğinde sürdürülebilirlik raporunda yer alan bazı konular, entegre raporlamadan daha geniş kapsamlı olarak ele alınmıştır. Ancak, entegre raporlamanın şirketin önemli konularını bir bütün olarak ifade ettiği görülmektedir. Sürdürülebilirlik raporunda ise şirketin sosyal, çevresel ve ekonomik performansı birbirlerinden bağımsız olarak yer almaktadır.	

Tablo 3.10. Sasol Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması

Entegre Rapor İçeriği	Sürdürülebilirlik Rapor İçeriği
<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (Sasol, 2019):</p> <ul style="list-style-type: none">• Raporun ilk kısmında, şirketin misyonuna, temel amacına, sürdürülebilirlik anlayışına, şirket değerlerine, yönetici özetine, entegre değer zincirine yer verilmiştir.• Raporun ikinci kısmında, nasıl değer oluşturulmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. Oluşturulan değer altı sermaye öğeleri açısından açıklanmıştır. Entegre değer zincirini yöneterek, hammaddemizi çok değerli ürünlere çevirerek değer oluşturmaya çalışıyoruz Ayrıca risk ve fırsatlar, paydaş katılımı, şirket stratejisi, paydaşlara verilen taahhütler ifade edilmiştir.• Üçüncü bölümde, şirketin 2020 yılında öncelik verdiği konular, risk yönetimi, belirlenen stratejide kaydedilen ilerleme, şirket stratejisini etkileyen trendler ve önemli konular ifade edilmiştir.• Dördüncü bölümde, şirket yönetiminden, şirket bünyesinde faaliyet gösteren komite üyelerinden ve raporlarından, yönetim kurulunun 2019 yılındaki görevlerinden bahsedilmiştir.• Beşinci bölümde finansal odağın, Sasol'un bilançosunu korumak ve güçlendirmek olduğu belirtilmiştir. Daha sonra şirketin finansal durum analiz tablosu, gelir tablosu, nakit akış tablosu ve performans özeti açıklanmıştır. Son olarak şirketin bazı stratejileri açıklanmıştır.	<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır (Sasol, 2018):</p> <ul style="list-style-type: none">• Şirketin hedefinin 'çevresel sorumluluklarımızı aksatmadan menfaat sahiplerinin çıkarlarını gözetmek' olarak belirtilmiştir• Şirketin sürdürülebilirlik raporlama yaklaşımının iş öncelikleriyle uyumlu olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca şirketin sürdürülebilir odak noktaları açıklanmıştır.• Raporun ikinci kısmında, iş yeri güvenlik yaklaşımı, iş ve çalışan sağlığı yönetimden bahsedilmiştir. Bir bakışta işletmenin performansı (çalışan sayısı, yatırımlar, çalışan eğitimi) v.b. bilgilerle açıklanmıştır. Şirketin oluşturmuş olduğu sosyal değerden bahsedilmiştir. Paydaşlarla olan iletişim, şirketin etik davranışları, insan haklarına verilen önem ifade edilmiştir.• Üçüncü bölümde, çevre ve ürün sürdürülebilirliği hakkında karbon ayak izi, enerji verimliliği, sürdürülebilir hava kalitesi gibi konularla ilgili geniş bilgiye yer verilmiştir.• Üretimde kullanılan bol su tedarikinin temininde karşılaşılan sorunlar ifade edilmiştir. Su ayak izi, atık ayak izi açıklanmıştır. Ürünlerin geri dönüşümde nasıl değerlendirildiğinden bahsedilmektedir. Son bölümde veri ve raporlama güvencesinden, performans verilerinden ve bağımsız güvence raporundan bahsedilmiştir.
<p>Her iki rapor içeriği incelendiğinde, entegre raporlamada daha çok şirketin misyonu, oluşturulan değerler, risk ve fırsatlar, paydaş katılımı, finansal durum ile ilgili bilgiler yer almakta iken, şirketin çevresel ve sosyal performansı ile ilgili bilgiler çok fazla yer almamaktadır. Sürdürülebilirlik raporunda ise bu durum tam tersidir. Sürdürülebilirlik raporunda, şirketin kurumsal yönetiminden daha çok şirketin sosyal ve ekonomik performansı açık bir şekilde ifade edilmektedir.</p>	

Tablo 3.11. Imperial Holdings Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması

Entegre Rapor İçeriği	Sürdürülebilirlik Rapor İçeriği
<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır: (Imperial Holdings, 2019)</p> <ul style="list-style-type: none">• ‘Introducing Imperial Logistics’ adlı raporun ilk kısmında şirketin konumu, rekabet avantajları, iş modeli (finansal, insan, entelektüel, üretilen ve doğal sermaye kapsamında), açıklanmıştır. Ayrıca bu bölümde, lojistik endüstrisi hakkında geniş bilgiye, şirketin performansına ilişkin (Gelirler, faaliyet karları, tüketilen su miktarı, kapsam emisyonları v.b.) bilgiler açıklanmıştır.• Değer oluşturmak ve korumak (Creating and protecting value) adlı ikinci bölümde, şirket değerlerinin nasıl oluşturduğu ve korunduğu hakkında bilgiler yer almaktadır. Ayrıca, kurumsal yönetimle ilgili bilgiler entegre yönetim modeli, stratejiler, muhtemel şirket riskleri, şirketin diğer maddi sorunları açıklanmaktadır.• Değer sunmak ve ödüllendirmek (Delivering and rewarding value) adlı üçüncü bölümde, İcra kurulu başkanın şirket incelemesi, yenilik raporu, ücret raporu yer almaktadır.• Hissedar bilgileri (Shareholder information) adlı dördüncü bölümde, şirket hissedarlarından, borsa performansından bahsedilmiştir.• Şirketin yıllık genel kurul kararlarından bahsedilmiştir.	<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır: (Imperial Holdings, 2019)</p> <ul style="list-style-type: none">• Şirketin 8 adet stratejisi ifade edilmiştir. Şirket amaçları, 18 ay içinde şirketin planladığı girişimlerden bahsedilmiştir.• Yönetim ve anahtar ilişkiler (Governance and Key Relationships) adlı birinci bölümde şirket yönetimi ve kilit konular ifade edilmiştir. Ayrıca, mevzuata uygunluk, ürün sorumluluğu hakkında bilgilere yer verilmiştir.• İnsan (People) adlı ikinci bölümde çalışan ve insan haklarına verilen önem ifade edilmiştir. Daha nitelikli çalışan için yapılan bir plandan bahsedilmiştir. Şirketin liderlik konumunun koruyabilmesi için yapması gereken davranışlar ifade edilmiştir.• Çevresel performans (Environmental Performance) adlı bölümde, çevresel performans enerji kullanımı ve emisyon verimliliği, toplam elektrik, su kullanım miktarı, alınan tedbirler, çevresel ayak izinin minimizasyonu konuları hakkında bilgiler ifade edilmektedir.• Yol güvenliği (Road Safety) adlı bölümde, su tüketimini azaltmak için alınan tedbirler ve atık yönetimi konularından bahsedilmiştir.• Sosyal etki (Social Impact) adlı bölümde, şirketin topluma sağladığı bazı yararlarından bahsedilmiştir. Ayrıca, toplumsal gelişmeyi destekleyen programlardan bahsedilmiştir.
<p>➤ Şirketin her iki rapor içeriği incelendiğinde, sürdürülebilirlik raporunda, ürün sorumluluğu, insan hakları, çevresel performans, çevresel ayak izinin minimize edilmesi gibi sosyal ve çevresel konular yer almaktadır. Entegre raporlamada ise şirketin iş modeli, rekabet avantajları, finansal performansı, risk ve fırsatları gibi konular yer almaktadır. Bu bağlamda entegre raporlamanın daha çok şirketin kurumsal yönetimi hakkında bilgi aktardığı görülmektedir.</p>	

Tablo 3.12 Pick n Pay Stores Ltd Şirket Raporlarının Karşılaştırılması

Entegre Rapor İçeriği	Sürdürülebilirlik Rapor İçeriği
<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır: (Pick n Pay Stores Ltd, 2019):</p> <ul style="list-style-type: none">• Raporun birinci bölümünde, entegre raporlamadan ve entegre raporlamanın değer oluşturma sürecini nasıl aktardığından bahsedilmiştir.• İkinci bölümde, şirket tanıtımı, diğer şirketlerden ayrılan yönleri, toplam mağaza sayısı ve özellikleri ifade edilmiştir. Ayrıca, sahip olunan iş modeli ile nasıl değer oluşturulduğu (finansal, insan, üretilmiş, sosyal, fikri ve doğal sermaye öğeleri kapsamında) ifade edilmiştir.• Üçüncü bölümde, faaliyet gösterilen çevreye, risk ve fırsatlara, paydaşlarla olan ilişkilere ve finansal performans bilgilerine yer verilmiştir.• Dördüncü bölümde, şirket stratejisi ve stratejik odak noktaları ifade edilmiştir.• Beşinci bölümde şirket performansı, yıllık finansal sonuç, beş yıllık inceleme ve katma değerini ifade edilmesi şeklinde açıklanmıştır. Altıncı bölümde, şirketin yönetim yapısı, yönetim kurulu üyeleri gibi bilgiler yer almaktadır. Yedinci bölümde şirket hissedarlarının bilgileri ve hissedar analizi ifade edilmektedir.	<p>Rapor kapsamında yer alan konulardan bazıları şunlardır: (Pick n Pay Stores Ltd, 2019):</p> <ul style="list-style-type: none">• Sürdürülebilirlik raporu, şirketin sosyal ve çevresel zorluklara nasıl cevap verdiğini açıklamaktadır• Raporla şirketin sürdürülebilir yaşam stratejisi (Sağlıklı yaşamı teşvik etmek, etik bir değer zinciri oluşturmak, çevreye duyarlı olmak) şeklinde açıklanmıştır. 2025 yılına ait hedefler açıklanmıştır.• Sağlıklı yaşamın hakkında şirketin yapmış olduğu çalışmalara (Tuz ve şekeri azaltma v.b.) bilgilere yer verilmiştir.• Çevreye karşı zararlı olan etkiden ve zararlı olan etkinin nasıl azaltılmaya çalışıldığından ve çevreye karşı diğer sorumluluklardan bahsedilmiştir. Çevreye en fazla zararı veren plastik kullanımı önemli ölçüde azaltılmıştır. Plastik torbalara alternatif ürünler kullanılmaya başlanmıştır. Enerji verimliliği ve karbon salınımının azaltılması konuları açıklanmıştır.• Çalışanlara verilen ayrıcalıklardan ve değerden bahsedilmektedir. Çalışan becerilerinin geliştirilmesi, şirketin yıllık istihdam ettiği çalışan sayısı ifade edilmiştir.• Yerel topluma sağlanan sosyal faydalardan bahsedilmiştir. Desteklenen eğitim projeleri ifade edilmiştir.• Son olarak şirket sürdürülebilirlik stratejisi, malzeme yönetimi konuları açıklanmıştır.
<p>➤ Pick n Pay Stores Ltd şirketinin her iki rapor içeriği karşılaştırıldığında entegre raporlama kapsamının sürdürülebilirlik raporundan daha geniş kapsamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca her iki raporlama yılının aynı olması, her iki rapor kapsamının birbirinden farklı olduğunu göstermektedir. Entegre raporda şirketin finansalları, gelecek planları v.b. bilgiler yer almaktadır. Sürdürülebilirlik raporunda ise şirketin çevreyle olan ilişkisi daha baskın olarak ifade edilmektedir.</p>	

Tablo 3.13. TSKB Şirket Raporlarının Karşılaştırılması

Entegre Rapor İçeriği	Sürdürülebilirlik Rapor İçeriği
<p>Rapor kapsamında yer alan konular sırasıyla şunlardır (TSKB, 2016):</p> <ul style="list-style-type: none">• 2016 Yılı ekonomik görünüm başlığı altında Dünya, Türkiye ekonomisi incelenmiştir. Yönetim kurulu başkanının ve genel müdür'ün mesajları iletilmektedir. Bir bakışta TSKB başlığı altında şirketin misyon, vizyon ve ana iştirakleri ifade edilmiştir.• TSKB'nin iş modelinden, değer oluşturma modelinden bahsedilmiştir. Şirketin ekonomik, çevresel ve sosyal değerleri açıklanmıştır. Ürün ve hizmetler açıklanmıştır.• 'TSKB ve sürdürülebilirlik' başlığı altında sürdürülebilirlik stratejisi, 1980'li yıllardan itibaren sürdürülebilirlik yolculuğu ve sürdürülebilirliğin yönetilmesi konularında açıklamalarda bulunulmuştur. Ayrıca kurumsal yönetimden de bahsedilmiştir.• Risk yönetimi, paydaşlarla olan iletişim konuları açıklanmıştır. Finansal, insan, doğal, fikri, üretilmiş, sosyal sermaye kapsamında her bir sermaye türü açısından performans sonuçlarına yer verilmiştir.• Şirketin sosyal sorumluluk projelerine yer verilmektedir.• Gelecek yıllara ait, sosyal, finansal, kurumsal, çevresel hedeflere ve kalkınma bankacılığı hedeflerine yer verilmiştir.	<p>Rapor kapsamında yer alan konular sırasıyla şunlardır (TSKB, 2015):</p> <ul style="list-style-type: none">• Entegre raporlamada tek bakışla TSKB adlı bölümde tek sayfada belirtilen Kurumsal profil, misyon ve vizyon, ortaklık yapısı ve iştirakleri bu raporda 3 sayfada aktarılmıştır.• Daha sonra ürün ve hizmetlerden, sürdürülebilirlikten (Şirketin karbon ayak izi v.b. bilgiler), sürdürülebilirlik perspektifinden, paydaş analizinden, paydaş katılımından bahsedilmiştir.• Finansal performansından, kârlılık ve büyüme hedefinden bahsedilmiştir. Finansal göstergeler tablolar halinde aktarılmıştır.• Kurumsal yönetim ve sürdürülebilirliğin yönetimin amacından bahsedilmiştir. İnsan kaynakları hakkında eğitim durumu, yaş dağılımı v.b. bilgilere yer verilmiş ve insan kaynağına yapılan yatırımlardan bahsedilmiştir.• Şirketin sosyal sorumluluğu ifade edilmiştir.• Şirketin ilgili yıl içinde planladığı hedefleri, ilgili yıl içinde gerçekleşen performansı ve gelecek hedeflerinden bahsedilmiştir.
<p>➤ TSKB'nin entegre raporunda, misyon, vizyon, çevresel ve sosyal değerler, sürdürülebilirlik stratejisi, finansal performans gibi şirket ile ilgili birden fazla bilgiler bir bütün içinde aktarılmıştır. TSKB'nin sürdürülebilirlik raporunda daha çok şirketin sürdürülebilirliğine ait bilgiler aktarılmıştır. Bu bağlamda TSKB'nin entegre raporunun sürdürülebilirlik raporlama konularını kapsadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.</p>	

Tablo 3.14. Türkiye İş Bankası'nın Raporlarının Karşılaştırılması

Entegre Rapor İçeriği	Sürdürülebilirlik Rapor İçeriği
<ul style="list-style-type: none">• Rapor kapsamında yer alan konular sırasıyla şunlardır (Türkiye İş Bankası, 2018):• İş bankasının vizyonu, amaçları, değerleri ve stratejisi ifade edilmiştir. İş bankasının finansal, insan, doğal, entellektüel, üretilmiş sermaye öğeleri açıklanmıştır. Ayrıca sürdürülebilirlik yönetim anlayışından, sürdürülebilirlik kalkınma hedeflerinden bahsedilmektedir.• Paylaşılabilir ve sürdürülebilir değer üretmeye çalışan iş modelinden ve değer oluşturma modelinden bahsedilmiştir Finansal performans hakkında geniş bilgiye yer verilmiştir. Etik ve şeffaflık ilkesini, sorumlu bankacılık anlayışı ve müşteri odaklılık düşüncesinin benimsendiğine yer verilmektedir.• İş bankasında çalışma hayatı hakkında bilgilere yer verilmiştir.• Şirketin çevreye olan duyarlılığından bahsedilmiştir. Şirketin faaliyet gösterdiği bütün alanlarda çevre dostu verimlilik uygulamalarını hayata geçirmektedir. Kağıt tüketiminin azaltılması, çevre dostu binaların inşa edilmesini desteklemektedir. Toplumsal hayata yapılan sosyal yatırımlardan bahsedilmiştir.• Şirketin risk ve fırsatları ifade edilmiştir. Ekler adlı son kısımda ise şirketin sosyal ve çevresel göstergelerine yer verilmiştir.	<ul style="list-style-type: none">• Rapor kapsamında yer alan konular sırasıyla şunlardır (Türkiye İş Bankası, 2018):• Raporda ilk olarak şirketin vizyonu, amaçları, finansal performansı, sürdürülebilirlik anlayışı ifade edilmektedir.• Yıl içinde meydana gelen önemli gelişmeler ifade edilmiştir. Kurumsal yönetimden, risk yönetiminden ve iş etiğinden bahsedilmiştir.• Şirketin sürdürülebilirlik yaklaşımını, öncelikli konuları, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ifade edilmiştir.• Sorumlu bankacılık başlığı altında, şirketin sorumlu olduğu finansmandan, ürün ve hizmetlerden ve pazarlamadan bahsedilmektedir.• Müşteri deneyimi ve memnuniyetinden bahsedilmiştir. Ayrıca çalışan hakları ve memnuniyeti, çalışanlarla iletişim konuları açıklanmıştır. Çevre ile ilgili bilgilere (çevre dostu binalar, verimli şubeler, kağıtsız bankacılık) yer verilmiştir.• Sosyal alanda yapılan yatırımlardan bahsedilmiştir. Sosyal ve çevresel performans göstergelerine yer verilmektedir.• Ekler kısmında ise şirketin sera gazı emisyonları hesaplamalarına ilişkin beyan, sınırlı güvence raporu gibi önemli raporlara yer verilmiştir.
<p>➤ Türkiye İş Bankasının her iki rapor içeriği incelendiğinde birbirine çok benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ancak, entegre raporlamada benzerlik gösterilen konular daha kapsamlı olarak incelenmiştir. Ayrıca, entegre raporlamada bilgiler bir bütün içinde aktarılmıştır. Bir diğer farklılık ise entegre raporlamada sosyal, çevresel ve ekonomik performans ifade edilirken, sürdürülebilirlik raporunda sosyal ve çevresel performans göstergelerine yer verilmiştir.</p>	

Tez çalışması kapsamında incelenen şirket sayısının az olmasının nedeni entegre rapor hazırlayan şirket sayısının az olmasıdır. Önümüzdeki yıllarda entegre raporlama düzenleyen şirket sayılarının artması beklenmektedir. Bu sayının artış göstermesiyle beraber her iki raporlama arasında daha geniş kapsamlı bir karşılaştırma yapılabilir. Yapılan çalışmanın ise her iki raporlama sisteminin ayırt edilmesini sağlamaktadır. Bu yönüyle çalışmanın literatüre az da olsa katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Tez çalışmasının başında belirtildiği gibi, iş dünyasında yaşanan güvensizlik problemlerinden dolayı şirketler ihtiyaç duydukları fon ihtiyacını karşılayamamaktadırlar. Ayrıca son zamanlarda çevreye ve insana verilen önemin artmasıyla beraber yatırımcılar ve ilgili diğer bilgi kullanıcıları şirketlerin sosyal ve çevresel performansını merak etmeye başlamışlardır. Şirketler, yatırımcıların ve ilgili diğer bilgi kullanıcılarının merakını giderebilmek için sosyal ve çevresel performanslarını açıklayan raporlar düzenlemektedirler. Günümüzde, şirketlerin yaygın olarak kullandığı sosyal, çevresel ve ekonomik performans göstergelerinin yer aldığı raporlar ise entegre ve sürdürülebilirlik raporlarıdır. Bu iki raporlama sistemi ilk başta birbiriyle aynı gibi görülmüş ve şirketler tarafından ayrımı yapılamamıştır.

Çalışma kapsamında şirketlerin entegre ve sürdürülebilirlik raporlarının içerik öğeleri karşılaştırılmış, her iki rapor sisteminin benzer ve farklı özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda toplam 12 şirketin (8 şirketin Güney Afrika'da faaliyet gösteren, 4 şirket Türkiye'de faaliyet gösteren) entegre ve sürdürülebilirlik raporları birbirleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda elde edilen başlıca bulgular şunlardır:

- Ülkeler arası entegre rapor kalitesini ortaya koymak amacıyla entegre rapor içerikleri, IIRC tarafından hazırlanan kılavuz baz alınarak incelenmiş ve Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerin daha yolun başında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Entegre raporlamada şirketin daha çok iş modeli, risk ve fırsatları, gelecek planları v.b. kurumsal yönetimi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Sürdürülebilirlik raporunda ise şirketin çevresel ve sosyal performansı daha ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir.
- Sürdürülebilirlik raporlarında, işletmenin geçmişine ait sürdürülebilirlik değerlere yer verilmektedir. Entegre raporlamada ise sürdürülebilirlik değerleri farklı bir boyuta taşınarak işletmenin bugünü ve geleceği ile bağlantılı olarak açıklanmaktadır. Sürdürülebilirlik raporlarında işletmenin çevresel ve sosyal performansı daha ayrıntılı bir şekilde ifade edilmektedir.
- Çalışmada incelenen Güney Afrika faaliyet gösteren 6 şirketin entegre ve sürdürülebilirlik raporlama yılları aynıdır. Raporlama yıllarının aynı olması, entegre ve sürdürülebilirlik raporlama kapsamının birbirinden farklı olduğunu göstermektedir. Ayrıca raporların sayfa sayıları incelendiğinde entegre raporlamanın daha geniş kapsamlı olduğu sonucuna ulaşılabilir.
- Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin raporlama yıllarına bakıldığında ise bir şirket tarafından aynı yıl içinde hem entegre hem de sürdürülebilirlik raporu hazırlanmadığı görülmektedir. Buradan Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin entegre raporunun sürdürülebilirlik raporlarını kapsadığı sonucuna ulaşılabilir.
- Entegre raporlamada şirketlerin sahip oldukları varlıkların zaman içinde nasıl değer oluşturduğu açıklanmaktadır. Sürdürülebilirlik raporunda ise şirketin finansal değerleri ile çevresel değerleri birbiriyle ilişkilendirilmeden aktarılmaktadır. Bu bağlamda entegre raporlamanın sürdürülebilirlik raporlarından daha sağlıklı bilgiler sunduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Entegre raporlamada şirketin geçmişi bugünü ve geleceği hakkında bilgiler aktarılmaktadır. Sürdürülebilirlik raporunda ise şirketin daha çok geçmişi ile ilgili bilgiler aktarılmaktadır. Bu bağlamda entegre raporlama ile

yatırımcılara şirketin oluşturulmuş olduğu değerler ile gelecek yıllara ilişkin planlara yer verilmektedir.

Başlıca bulgular değerlendirildiğinde entegre raporlama ile bir şirketin bütün değerleri birbirleriyle ilişkilendirilerek ilgili bilgi kullanıcılarına aktarıldığından şirketlerin sadece entegre rapor hazırlamasıyla beraber diğer farklı raporları hazırlamasına gerek kalmayacağı düşünülmektedir.

Çalışma sonucunda elde edilen bilgiler literatürle karşılaştırıldığında şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarında var olan finansal olmayan bilgilerin finansal bilgilerle bağdaştırılmadan ifade edildiği bir kez daha kanıtlanmış, entegre raporlamaya zorunlu bir geçişin olması gerektiğinin önemi bir kez daha vurgulanmıştır. Bazı şirketlerin entegre raporunun, sürdürülebilirlik raporunu kapsadığı sonucu literatürdeki entegre raporun sürdürülebilirlik raporunu kapsadığı tezini desteklemektedir.

Çalışma sonucundan elde edilen sonuç literatürdeki diğer bir çalışmayla karşılaştırıldığında, yüksek finansal performansın ifade edilmesinde entegre ve sürdürülebilirlik raporunun eşit rol üstlendiği düşüncesinden farklı olarak entegre ve sürdürülebilirlik rapor kapsamının birbirinden tamamen olmasa da ana hatlarıyla farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tez çalışmasından elde edilen bulgular Aras, Özsözgün Çalışkan vd. (2019) çalışmasında elde edilen bulguları destekleyici bir biçimde olduğu Türkiye’de entegre raporlamanın hazırlanabilmesi için danışmanlık şirketlerinin önemli rol alacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Tez çalışması sonucunda elde edilen bulgular literatürle ilişkilendirildikten sonra gelecek yıllarda entegre raporlama ile ilgili araştırma yapacak olan araştırmacılara başlıca öneriler şu şekildedir:

- Entegre raporlama kapsamında ifade edilen bilgilerin doğruluğunun nasıl kanıtlanacağını araştırılması,

- Araştırılan rapor sayısının artırılarak, entegre raporlama ile sürdürülebilirlik raporlarının arasındaki benzer ve farklılıkların daha geniş kapsamlı olarak incelenmesi,
- İdeal bir entegre rapor kapsamında hangi konuların yer aldığının belirlenmesi, önerilmektedir.

Ayrıca, entegre raporlamanın şirketlere ve ilgili diğer paydaşlara sağlayacağı faydaları kanıtlayan çalışmaların yapılması, entegre raporlamanın daha anlaşılır olmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Abeysekera I (2013) *A template for integrated reporting*. Journal of Intellectual Capital 14(2): 227-245.

African Rainbow Ltd (2019) *Integrated annual report*. Erişim adresi: https://www.arm.co.za/im/files/annual/2019/ARM_IAR2019.pdf, 7.11.2019-9:50).

African Rainbow Ltd (2019) *Sustainability report*. Erişim adresi: <https://www.arm.co.za/im/files/annual/2019/ARM-SR19.pdf>, 7.11.2019-9:40).

Altınay Tarakcioğlu A (2016) *Entegre raporlama ve sürdürülebilirlik muhasebesi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2016/3 Sayı:25 s. 47-64.

Anglogold Ashanti Ltd (2018) *Integrated report*. Erişim adresi: (<http://www.aga-reports.com/18/ir#home>, 5.11.2019-21:37).

Anglogold Ashanti Ltd (2018) *Sustainable development report*. Erişim adresi: (<http://www.aga-reports.com/18/download/AGA-SDR18.pdf>, 5.11.2019-21:40).

Aras G, Sarioğlu GU (2015) *Kurumsal raporlamada yeni dönem: Entegre raporlama*. Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği, İstanbul).

Aras G, Özsözgün Çalışkan A, Esen E, Kutlu Furtuna Ö, (2019) *Türkiye’de entegre raporlama: Mevcut durum, paydaşların algı ve beklentileri*, ACCA, CFGS, KPMG, İstanbul.

Aracı H, Yüksel F (2016) *Şeffaflık ve hesap verilebilirliğin sağlanmasında sürdürülebilirlik raporları: BİST sürdürülebilirlik endeksindeki şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarının incelenmesi*. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/314142553_seffaflik_ve_hesap_verilebilirliğin_saglanmasında_surdurulebilirlik_raporları_bist_surdurulebilirlik

[endeksindeki_sirketlerin_surdurulebilirlik_raporlarinin_incelenmesi_sustainability_reports_in_ensur](#), 14.11.2019, 17:29.)

Akarçay Ç (2014) *Sürdürülebilirlik muhasebesi standartları kurulu*. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Cilt: 11 Sayı: 42 ss.1-11.

Berksoy B (2018) *Sürdürülebilirlik ve entegre raporlama metodolojisinin sektörel bazda karşılaştırmalı değerlendirilmesi*, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entitüsü, Muhasebe ve Denetim Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Bhasin M (2017) *Integrated reporting: The future of corporate reporting*. International Journal of Management and Social Sciences Research (UMSSR), Vol: 6, No: 2.

BORSA İstanbul (2016) *Entegre Faaliyet Raporu* Erişim adresi: <https://www.borsaistanbul.com/docs/default-source/kurumsal-yonetim/borsa-istanbul-2017-entegre-faaliyet-raporu.pdf?sfvrsn=10> , 1.11.2019-22:52).

BORSA İstanbul (2016) *Sürdürülebilirlik raporu*. Erişim adresi: <https://www.borsaistanbul.com/docs/default-source/yayinlar/borsa-istanbul-2016-surdurulebilirlik-raporu.pdf?sfvrsn=6>, 2.11.2019-22:50).

Burke JJ, Clark CE (2016) *The business case for integrated reporting: Insights from leading practitioners, regulators, and academics*. Business horizons accounting matters 59, 273-283.

Clayton AF, Rampedi I, Rogerson JM (2015) *Integrated reporting vs. sustainability reporting for corporate responsibility in South Africa*, Bulletin of Geography. Socio-Economic Series / No: 29, 7-17.

Clicks Group (2019) *Integrated annual report*. Erişim adresi: https://www.clicksgroup.co.za/IRDownloads/IntegratedAnnualReport2019/Clicks-IAR-2019_online.pdf, 10.11.2019- 12:22).

Clicks Group (2019) *Sustainability report*. Erişim adresi: <https://www.clicksgroup.co.za/iar2019/assets/pdfs/onlinereports/sustainabiliy-report-2019.pdf>, 10.11.2019- 12:24).

ÇİMSA (2016) *Entegre faaliyet raporu*. Erişim adresi: (<https://www.cimsa.com.tr/ca/docs/71DDECEE521E470BA4ADA95A091840/12418C5C2E48415DAFF8A6C25A8F64F2.pdf>, 14.11.2019-11:54).

ÇİMSA (2016) *Sürdürülebilirlik raporu*. Erişim adresi: <https://www.cimsa.com.tr/ca/docs/71DDECEE521E470BA4ADA95A091840/E1AF9BA703DC4495971A0F6F1D62CFD3.pdf>, 14.11.2019- 11:56).

Duran B (2018) *Sürdürülebilirlik kavramının önemi, karşılaşılan sorunlar ve şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Ankara

Eccles RG, Serafeim G (2014) *Corporate and integrated reporting: A functional perspective*, Harvard Business School, ABD.

Gazibey Y, Gökmen Y, Keser A (2014) *Türkiye’de İllerin Sürdürülebilirlik Boyutları Açısından Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt: 69, No:3 s. 511-541.

Gümrah A (2018) *Türkiye’de sürdürülebilirlik raporlaması ve rapor kalitesi: Bist sürdürülebilirlik endeksinde bir uygulama*. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Gürlük S (2010) *Sürdürülebilir kalkınma gelişmekte olan ülkelerde uygulanabilir mi?* Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 5(2), 85-99.

GRI (2014) *Sürdürülebilirlik raporlaması kılavuzları*. Global Reporting Initiative, Amsterdam, Hollanda. Erişim adresi: (www.griraporlama.com 30.07.2019- 14:25

Hoque ME (2017) Why *company should adopt integrated reporting?* International Journal of Economics and Financial Issues 7(1): 241-248.

Hsieh H-F, Sahannon SE (2005) *Three approaches to qualitative content analysis.* Qualitative Health Research in Article, 15(9): 88-1277.

Imperial Holdings Ltd (2015) *Sustainable development report.* Erişim adresi: <https://www.imperiallogistics.com/pdf/sustainability-reports/sus-report-2015.pdf>, 18.11.2019, 11:21).

Imperial Holdings Ltd (2019) *Integrated Annual Report.* Erişim adresi: <https://www.imperiallogistics.com/reports/ar-2019/pdf/full-iar-hires.pdf>, 18:11:2019- 11:24).

IR (2012) *Towards integrated reporting, communicating value in the 21st century, summary of responses to the semtember 2011 discussion paper and next steps.* Erişim adresi: (<https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2012/06/Discussion-Paper-Summary1.pdf>, 25.11.2019-22:12).

IIRC (2011) *Towards integrated reporting: Communication value in the 21st Century.* Erişim adresi: (https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf, 28.07.2019-14:01.)

IIRC (2013) *Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi.* Erişim adresi: <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.p>, Erişim Tarihi: 24.08.2019-14:20.

IIRC (2014) *Realizing the benefits: The impact of integrated reporting.* Black Sun, Erişim adresi: (https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2014/09/IIRC.Black_Sun_Research_IR_Impact.Single.page.s.18.9.14.pdf, 25.11.2019- 23:3).

International Federation of Accountants (IFAC) (2015a) *Materiality in <IR> guidance for the preparation of integrated reports*. Erişim adresi: https://integratedreporting.org/wpcontent/uploads/2015/11/1315_MaterialitynIR_Doc_4a_Interactive.pdf, 14.11.2019, 14:00.

IRCSA (2014) *Integrated Reporting Committee of South Africa, Preparing an integrated report: A Starter's Guide*, Erişim Adresi: http://integratedreportingsa.org/ircsa/wpcontent/uploads/2017/05/IRCSA_StartersGuide.pdf Erişim tarihi: 27.08.2019, 15:40

ISO, (2017) *International Standard*. Erişim adresi (<https://www.sis.se/api/document/preview/80005680/>), 15.01.2020, 9:27).

Karğın S, Aracı H, Aktaş H (2013) *Entegre raporlama: Yeni bir raporlama perspektifi*. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 1 ss. (27-46).

Kavlakoglu ME (2018) *Şirketlerin işveren markası uygulamaları: bankaların sürdürülebilirlik raporları üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Ankara.

Kaya H P (2015) *Entegre raporlama sisteminin ortaya çıkış sebepleri ve şirketlere sağlayacağı faydalar*, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Sayı:45 s-113-130.

Kılıç İşgüden B (2018) *Entegre raporlama ve Türkiye'deki gelişmeler: Entegre rapor hazırlayan işletmeler ve BIST kurumsal sürdürülebilirlik endeksinde yer alan işletmeler açısından bir inceleme*. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi 20 (1); 28-64.

King M (2009) *King report on corporate governance for South Africa*. Erişim adresi: https://c.ymcdn.com/sites/iodsa.siteym.com/resource/collection/684B68A7-B768-465C-8214-E3A007F15A5A/IoDSA_King_IV_Report_-_WebVersion.pdf, 14:11:2019, 14:02.

- King M, Roberts L (2017) *Entegre Düşünce*, çev. Erkin Erimez. (Argüden Yönetişim Yayınları, İstanbul).
- Krızus (2012) *Entegre raporlama: Şimdi değilse, ne zaman?* TKYD kurumsal Yönetim Dergisi.
- Korkmaz G, Topcu MK (2015) *Entegre raporlama: kavramsal bir inceleme*. Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 30 Sayı: 1 ss. 1-22.
- Martinez C (2016) *Effects of integrated reporting on the firm's value: Evidence from voluntary adopters of the IIRC's framework*, University of St. Gallen.
- Mishra N (2019) *Integrated reporting: A structured analysis of application and gaps in India*, Texila International Journal of Management Special Edition.
- Muscoe A (1995) *A sustainable community profile*. Places, 9 (3), 4. Erişim adresi: (<https://placesjournal.org/assets/legacy/pdfs/chestnut-hill-a-sustainable-community-profile.pdf> 19.11.2019-10:53).
- Moolman J, Oberholzer M, Steyn M, (2016) The effect of integrated reporting on integrated thinking between risk, opportunity and strategy and the disclosure of risks and opportunities. Southern African Business Review, Vol: 20.
- Nampak (2018) *Integrated report*. Erişim adresi: (<http://nampak-reports.co.za/nampak-ir-2018/pdf/full.pdf>, 15.11.2019- 22:17).
- Nampak (2018) *Sustainability report*. Erişim adresi: <http://nampak-reports.co.za/nampak-ir-2018/pdf/full-sus.pdf>, 15.11.2019- 22:24).
- Needles BE, Frigo M, Powers M, Shigaev A (2016) *Integrated reporting and sustainability reporting: An exploratory study of high performance companies*, In book: Performance Measurement and Management Control: Contemporary Issues.

- Oceana Group (2018) *Integrated report*. Erişim adresi: (<http://oceana.co.za/pdf/Integrated%20Report%202018.pdf>, 12.12.2019-20:43).
- Oceana Group (2018) *Sustainability report*. Erişim adresi: <http://oceana.co.za/pdf/Download%20Oceana%20Sustainability%20Report%202018.pdf>, 12.12.2019- 50:51).
- Oral T (2018) *Entegre raporlamada içerik analizi*. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entistüsü, Doktora Tezi, Malatya.
- Owen G (2013) Integrated reporting: A review of developments and their implications fort he accounting curriculum. *Accounting Education: an International Journal*, Vol:22 No:4, 340-356.
- Özmehmet E (2008) *Dünyada ve Türkiye sürdürülebilir kalkınma yaklaşımları*, Yaşar Üniversitesi, İzmir.
- Pick n Pay Stores Ltd (2019) *Integrated annual report*. Erişim adresi: <http://www.picknpayinvestor.co.za/downloads/investor-centre/annual-report/2019/iar-2019.pdf>, 18.11.2019- 14:06).
- Pick n Pay Stores Ltd (2019) *Sustainable living report..* Erişim adresi: <https://www.picknpayinvestor.co.za/downloads/doing-good/sustainable-living-report/2019/sustainable-living-report-2019-new.pdf>, 18.11.2019-14:09).
- PWC (2013) *Integrated reporting: going beyond the financial results*. United States: Pricewaterhouse Coopers LLP. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/364169>, 14.11.2019-14:10).
- Ruckelshaus WD (1989) *Toward a sustainable world*. *Scientific American*, 261 (3), 66-85.

SAICA (2015) *Integrated thinking: An exploratory survey*. Erişim adresi: <https://www.saica.co.za/Portals/0/Technical/Sustainability/SAICAIntegratedThinkingLandscape.pdf> 20.11.2019- 10:51).

Sasol (2018) *Sustainability report*. Erişim adresi: <http://www.integratedreport.sasol.com/sustainability/ebook/files/assets/common/downloads/publication.pdf?uni=fb96ccdb3507d367ba26d0f42a4565ad>, 16.12.2019-21:24).

Sasol (2019) *Integrated Report*. Erişim adresi: https://www.sasol.com/sites/default/files/financial_reports/Sasol%20Integrated%20Report%20Web.pdf, 16.12.2019- 21:26).

Serafeim G (2014) *Integrated reporting and investor clientele*. Harvard University- Harvard Business School. Erişim adresi: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2378899 21.11.2019- 21:39).

Sert G, Kurtoğlu M, Akıncı A, Seferoğlu S.Sadi (2012) *Öğretmenlerin teknoloji kullanma durumlarını inceleyen araştırmalara bir bakış: Bir içerik analizi çalışması*. Akademik Bilişim'12- XIV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Uşak.

Soubbotina T P (2000) *Beyond economic growth: an introduction to sustainable development*. The International Bank for Reconstruction and Development, Washington, U.S.A.

Steyn M (2014) *Organisational benefits and implementation challenges of mandatory integrated reporting, Perspectives of senior executives at South African listed companies*. Sustainability Accounting, Management and Policy Journal, Vol. 5 No: 4.

Shepherd NA (2017) *The importance of integrated reporting for internal decision making*. Erişim adresi: <https://integratedreporting.org/news/the-importance-of-integrated-reporting-for-internal-decision-making/> 19.11.2019- 10:17).

Shrivastava P, Hart S (1995) *Creating sustainable corporations*. Business Strategy and the Environment, Vol.4 154-165.

Taşdemir B. (2017) *Sürdürülebilirlik raporları kapsamında kurumsal sosyal sorumluluğun finansal performans üzerine etkisi: Bist sürdürülebilirlik endeksinde bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Nevşehir.

Tıraş HH (2012) *Sürdürülebilir kalkınma ve çevre: teorik bir inceleme*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:2 Sayı:2

TSKB (2016) *Entegre rapor*. Erişim adresi: http://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/TSKB_Entegre_Rapor_2016.pdf, 18.11.2019- 21:44).

TSKB (2015) *Sürdürülebilirlik raporu*. Erişim adresi: http://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/tskb_surdurulebilirlik_raporu_2015.pdf, 18.11.2019- 22:00).

Türkiye İş Bankası (2018) *Entegre raporu*. Erişim adresi: <https://www.isbank.com.tr/TR/hakkimizda/surdurulebilirlik/raporlarimiz/Documents/2018EntegreRapor.pdf>, 20.11.2019-22:08).

Türkiye İş Bankası (2017) *Sürdürülebilirlik raporu*. Erişim adresi: <https://www.isbank.com.tr/TR/hakkimizda/surdurulebilirlik/raporlarimiz/Documents/SurdurulebilirlikRaporu2017.pdf>, 20.11. 22:12).

Yanık S, Türker İ (2012) *Sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk raporlamasındaki gelişmeler (Tümleşik raporlama)*. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No:47, s. 291-308

Yavuz VA (2010) *Sürdürülebilirlik kavramı ve işletmeler açısından sürdürülebilir üretim stratejileri*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:7, Sayı: 14, s. 63-86.

Yılmaz ND (2016) *Entegre raporlamanın yatırımcılar açısından analizi ve entegre yatırım analizi algoritması*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Kütahya.

Yüksel Y, (2015) *İçerik Çözümlemesi*. Erişim adresi: https://www.academia.edu/24209083/%C4%B0%C3%87ER%C4%B0K_%C3%87%C3%96Z%C3%9CMLEMES%C4%B0

Welford R, Young W, Ytterhus B, (1998) *Towards sustainable production and consumption: A literature review and conceptual framework for the service sector*, Eco-Management and Auditing, 5, 38-56.

WBCSD (2014) *Integrated reporting in South Africa from concept to practice, Future Leaders Program*, İsviçre. Erişim adresi: <https://www.wbcsd.org/Projects/Education/Leadershipprogram/Resources/Integrated-Reporting-in-South-Africa-From-Concept-to-Practice>, 30.09.2019-15:35.

Zappettini F, Unerman J (2016) *Mixing and bending: The recontextualisation of discourses of sustainability in integrated reporting*. Discourse & Communication Vol 10, Issue 5, s. 521-542.

Zhou S, Simnett R, Green W, (2017) *Does integrated reporting matter to the capital market?* ABACUS, Vol. 53, No. 1. S.s. 94-132. (<http://entegre raporlamatr.org/tr/hakkimizda/biz-kimiz.aspx> Erişim Tarihi: 30.11.2019, 21:32).

(<https://www.borsaistanbul.com/duyurular/2017/02/16/borsa-istanbul-da-gong-entegre-raporlama-turkiye-agi-icin-caldi>.Erişim Tarihi: 30.11.2019- 21:38).

(<https://www.garantiemeklilik.com.tr/bm-kuresel-ilkeler-sozlesmesi> Erişim Tarihi:
9.08.2019 15:32)

(<http://www.escarus.com/tr/raporlamada-yeni-donem-entegre-raporlama>. Erişim
Tarihi: 26.08.2019, 13:52).

(<http://entegreraporlamatr.org/tr/hakkimizda/biz-kimiz.aspx>, Erişim Tarihi:
01.01.2020- 10:10).

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Mustafa ORUÇ

Uyruğu: T.C.

Doğum Yeri ve Tarihi: Cidde- S.Arabistan- 27.07.1995

Tel: 05384094134

E-posta: mustafa.oruc.996@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	29.05.2017

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2015	Dilek Anlar Sigorta Aracılık Hizmetleri	Stajyer
2016	Dilek Anlar Sigorta Aracılık Hizmetleri	Stajyer

YABANCI DİL

Arapça

İngilizce